№ 163 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

22-טער יאהרגאנג. | 15 lipca 1929 r. | מאנטאג, ז' תמוז תרפ"ט. | רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47.

טראגישער טויט פון מאיאר אידזשיקאווסקי

מאיאר קובאלא אויף א גליקליכען אופן געראטעוועט

דער עראפלאן „מארשאל פילסודסקי" אריינגעפאלען אין ים

די פוילישע שיף „איסקרא", וואס געפינט זיך ביי די אזארען האט נאך קיין מעלדונג וועגען גורל פון די פליהער נישט צוגעשיקט

קאנסטאנטינאפאל, (ספ.) דאס אמע-ריקאנישע פרעס-ביורא „אסאציאטעד פרעס" מעלדעט, אז דער פוילישער אע-ראפלאן „מארשאל פילסודסקי" האט זיך אראפגעלאזט אויף דער אינזעל גראדיא-זא, (אזארער אינזעל) בעת'ן אראפלא-זען זיך איז מאיאר אידזשיקאווסקי דער-הרג'עט געווארען.

אנגא, (ספ.) ווי עס מעלדעט די אמעריקאנישע פרעס-אגענטור האט דער עראפלאן מיט די פוילישע פליהער זיך נישט אראפגעלאזט אויף די אזארען נאר איז אראפגעפאלען אין ים אריין. דער עראפלאן איז צעשמעטערט געווא-רען. מאיאר אידזשיקאווסקי איז גע-הרג'עט געווארען.

מאיאר קובאלא איז אויף גליקליכען אופן געראטעוועט געווארען.

ווארשא, (טעל.) די פוילישע טע-לעגראפען-אגענטור האט פונאנדערגע-שיקט דעם בעריכט פון דער ווארשאווער פרעס-אגענטור צוגעבענדיג, אז זי נעמט נישט אויבער די פעראנטווארטליכקייט פאר דער וואהרהאפטיגקייט פון דער ידיעה, מחמת ביז איצט האט זי נאך גוט בעקומען קיין שום מעלדונג, וואס זאל די דאזיגע ידיעה בעשטעטיגען.

ווארשא, (טעל.) די פוילישע שיף „איסקרא" געפינט זיך נעבען די אזא-רען. זי האט געדארפט צושיקען א ראד-דיא דעפעשע וועגען גורל פון די פוילישע טראנסאטלאנטישע פליהער. ביז איצט איז פון דער „איסקרא" קיין שום ידיעה נאכנישט דערהאלטען געווארען.

פאריז, (ספ.) היינט 10 פריה האט-בען זיך אומגעקעהרט די פראנצויזישע לופט-פליהער, וואס האבען בעגלייט דעם „מארשאל פילסודסקי". אין א געשפרעך מיט פרעסע פארשטעהער, האבען זיי ערקלעהרט, אז זיי האבען אויפ'ן וועג קיין איין מאל נישט געזעהן דעם פוילישען עראפלאן. זיי האבען עפעס געהערט א סיגנאל פון א עראפלאן, אבער ער איז זיי פערשוואונדען פון הונטער די אויגען.

אטענטאט אויף הענדערסאנ'ען

זיך געוואלט אריינרייסען אין הויז פון ענגלישען אויסערן מיניסטער

לאנדאן, (ספ) רייטער-אגענטור מעלדעט, אז 2 אונבעקאנטע פערזאנען האבען זיך נעכטען אווענד דוקא געוואלט זעהען מיט'ן ענגלישען אויסערן-מיניסטער הענדערסאן אין זיין לאנדאנער וואוינונג. איינער פון זיי האט געהאט ביי זיך גע-וועהר. מען האט זיי אבער צו דעם מיניסטער נישט צוגעלאזט. דערנאך איז אוועק-געשטעלט געווארען א פאליציאנט ביי דער וואוינונג. אין א צווייטער דעפעשע מעל-דעט די רייטער-אגענטור, אז די פערזאנען, וואס האבען זיך בעמיהט אריינצוקריגען צו הענדערסאנ'ען, זענען נישט געקומען צוזאמען, נאר יעדער בעזונדער. מ'האט זיי ערקלערט, אז הענדערסאן קאן זיי נישט אויפנעמען. דער פארטייער האט זיי געזאגט, אז אין דער פריוואטער וואוינונג קאנען זיי נישט אריינגעהן, נאר אויב זיי ווילען זיך דוקא מיט איהם זעהן, וועט ער זיי אויפנעמען אין בנין פון אויסערן-מי-ניסטעריום.

איטאליע געגען „פאן אייראפא".

רוים (ספ). די איטאליענישע טריבונע איז ארויס מיט א זעהר שארפען אר-טיקעל געגען בריאנס פראיעקט צו שאפען א פעדעראציע פון די אייראפעאישע מלוכות. די „טריבונא" רופט אן דעם נאצען פלאן אלס שאך-צוג פון א דיפלאמא-טיש-זשורנאליסטישען פאציפיסט.

די זיצונג פון טעקסטיל-אינטערנאציאנאל

הויבען זיך היינט אן אין ווארשא

ווארשא, (טעלעפאניש) היינט מאנטאג עפענט זיך אין ווארשא די זיצונג פון הויפט-ראט פון טעקסטיל-ארבייטער-אינטערנאציאנאל.

די זיצונגען וועלען דויערען 2 טעג, היינט און מארגען. אין די בעראטונגען וועלען זיך בעטייליגען: דער ענגלישער קריגס-מיניסטער שאו, וועלכער איז גלייכ-צייטיג דער סעקרעטאר פונ'ם טעקסטיל-אינטערנאציאנאל, און דענעבי און אגדען פון ענגלאנד. פון פראנקרייך — וואנדעפוט, פון בעלגיען העניק און דוטשעסנע. פון האלאנד — רענגעהוק און וואקסגערד, פון טשעכאסלאוואקיען — פאלעטש און ראשער, פון דייטשלאנד—רעדעל, שרעדער און עלזא ניעמירא, פון דענעמארק—נילסען און כריסטענסאן, פון עסטרייך — פרוי ווירט און בזשעזשינא, פון שווייצאריען — מארטי, פון פוילען — דעפוטאט שטשערקאווסקי און סוכא.

דאס היי-יעהריגע גערעטעניש

דער שניט וועט זיך פערשפעטיגען מיט א צוויי וואכען

ווארשא, (טעלעפאניש) דער הויפט-סטאטיסטישער אמט גיט איבער, אז הגם אין די לעצטע טעג פון יוני און אנהויב יולי זענען געווען רעגענדיגע וועטערן, זענען אבער נאך געווען גענוג שעהנע טעג, וואס האבען זעהר גוט געווירקט אויף דער תבואה. אויף ווינטער-תבואה איז פארגעזעהען ווען חיי יאהר זיין א גרויס גע-רעטעניש, דאגעגען וועט דאס גערעטעניש פון האבער און גערשטען נישט זיין אזוי געהויבען. דער שניט וועט הייאהר פערשפעטיגט ווערען אויף א 10—12 טעג.

מאטאר-שיף מיט 200 פאסאזשירען דערטרונקען געווארען אין טייך.

מאסקווא — (ספ) פון נאוויא סיבירסק מעלדעט מען, אז אויפ'ן טייך קאן איז דערטרונקען געווארען א מאטאר-שיפעל מיט 200 מענשען. 11 טויטע האט מען שוין ארויסגעצויגען פון וואסער.

מאשיניסט פון דער מאטאר-שיפעל איז אויף א מערקווירדיגען אופן געראטעוועט געווארען פאליציי האט איהם ארעסטירט.

צום יובילעאום פון פראפ. אטא ווארבורג

א באטאנישער גארטען אויפ'ן נאמען פון יובילאר.

בערלין (ימ"א) דעם 20. יולי ה. י. פייערט, ווי מיר האבען שוין טעלעגרא-פיש מיטגעטיילט, פראפ. אטא ווארבורג, דער געוו. פרעזידענט פון דער אלוועלט-ליכער ציוניסטישער ארגאניזאציע און איצט — ליטער פון דער לאנדווירט-שאפטליכער עקספערימענטאל-סטאציע אין ארץ ישראל, זיין 70-יעהריגען גע-בורטסטאג. אין צוזאמענהאנג דערמיט האבען די אלוועלטליכע ציוניסטישע עקזע-קוטיווע (אונטערגעשריבען ד"ר חיים ווייצמאן און נחום סאקאלאוו) און דאס דירעקטאריום פון קרן-קימת (אונטערגע-שריבען מ. מ. אוסישקין), פערעפענט-ליכט א'ן אויפרוף צו אלע ציוניסטען זיך צו בעטייליגען אין דער שאפונג פון באטאנישען גארטען, וואס וועט געגרינדעט ווערען און שכינת פון דער נייער עקס-פערימענטאלער סטאציע און דער קא-לאניע רחובות אויפ'ן נאמען פון פראפ. ווארבורג. אינם אויפרוף ווערט געזאגט: „מיר צווייפלען נישט, דאס אלע ציו-ניסטען וועלען עמפינדען די הצטרכות אויסדרוקען אנערקענונג און א דאנק די פערזאנען, וואס האט אונערמידליך גע-שטעט זייערע פחות און ווסן און דונגסט פון אונזער זאך איז משך פון פמעט 30 יאהר און אין יאהר 1911 בעקומען דאס צוטרוי פון דער גאנצער ציוניסטישער ארגאניזאציע אוועקשטעלענדיג איהם אין דער שפיץ פון דער בעוועגונג. די ציוניסטישע בעוועגונג קען נישט אויס-דריקען דעם דאזיגען דאנק דעם פראפ. ווארבורג אויף א בעסערן אופן, ווי דורך שטיצען די ארבייט, וועלכער פראפ. ווארבורג האט שטענדיג ארויסגעוויזען דעם גרעסטען אינטערעס — דער לאנדווירט-שאפטליכער עראבערונג און ענטוויקלונג פון ארץ ישראל. גאך היינט-צי-טאג שטעהט פראפ. ווארבורג אין דער שפיץ פון דער לאנדווירטשאפטליכער עקספע-רימענטאלער סטאציע פון דער ציוניסטי-שער ארגאניזאציע און ווידמעט זיך אהן אויפהער דער דאזיגער ארבייט. מיר ווי-סען, אז צו זיין 70. געבורטסטאג וועט איהם נישט פערשאפען מעהר נחת ווי דער פאקט, דאס ציוניסטען פון אלע גרופירונגען און ריכטונגען וועלען זיך פערייניגען, כדי צו גרינדען א'ן אנ-שטאלט, וואס איז איהם אמנאנטסטען צום הארצען".

פראפ. אטא ווארבורג איז געבוירען געווארען אין יאהר 1359 אין האמבורג. נאכ'ן ענדיגען דעם אוניווערזיטעט האט ווארבורג זיך געווידמעט דאס שטודירען פון באטאניק און צו דעם צוועק געמאכט רייזען אין דרום און מזרח-אפריקא. אין יאהר 1891 איז ווארבורג בעשטימט גע-ווארען אלס פריוואט-דאצענט פאר בא-טאניק אויפ'ן בערלינער אוניווערזיטעט און אין יאהר 1897 איז ער בעשטימט געווארען אלס פראפעסאר.

אין יאהר 1900 האט פראפ. ווארבורג בעת איינע פון זיינע רייזען אויפ'ן מזרח זיך אנגעטראפען אויף א גרופע יודישע עמיגראנטען פון רומעניען, וועלכע האט בעקומען פון דער טערקישער רעגירונג בחנם ערד אין קליין-אזיען. פראפ. וואר-בורג האט זיך דאן גענומען שטארק פאר אינטערעסירען מיט דער יודען-פראגע און ומעניען און אנגעהויבען פיהרען א מינדליכע און שריפטליכע אגיטאציע פאר א יודישער קאלאניזאציע אין קליין-אזיען, אוננגיכען האט ער אנגעהויבען זיך פעראינטערעסירען מיט דער יודי-שער קאלאניזאציע אין ארץ ישראל און האט אין יאהר 1902 פערעפענטליכט אין זשורנאל „פאלעסטינא" א'ן ארטי-קעל וועגען ארץ ישראל קאלאניזאציע. אלס דעלעגאט איז ווארבורג דאס ערשטע מאל אויסגעוועהלט געווארען צום 6 ציוניסטישען קאנגרעס. קורץ דערנאך איז פראפ. ווארבורג שוין געשטאנען בראש פון כמעט אלע ציוניסטישע אונ-טערנעמונגען אין ארץ ישראל. לויט זיין איניציאטיווע איז אין ארץ ישראל גע-שאפען געווארען די עקספערימענטאלע סטאציע.

אויפ'ן צענטען ציוניסטישען קאנג-רעס אין יאר 1911 איז פראפ. ווארבורג אויסגעוועהלט געווארען אלס פרעזידענט פון דער אלוועלטליכער ציוניסטישער עקזעקוטיווע און איז אזוי ארום געווארען פרעזידענט פון דער ציוניסטישער ארגא-ניזאציע. אויף דעם דאזיגען אמט איז ער געבליבען ביז די ציוניסטישע צענ-טראלע איז איבערגעטראגען געווארען פון בערלין קיין לאנדאן.

פון דער ספארט-וועלט

די נעכטיגע פוסבאל מעטשן פאר דער פוילישער מייסטערשאפט פון דער עקסטרא-ליגע

„טוריסטן"—„פאגאן" (:) 1:3

נעכטען 5.30 נאכמ. איז אויף דער ד. א. ק. פלאץ פארגעקומען דער מעטש פאר דער ליגע מייסטערשאפט, צווישען „טוריסטען" און דער לעמבערגער „פא-גאן".

„פאגאן" האט אויך דאסמאל געוויזען א קאנצערט שפיל, נאר האט קיין מזל נישט געהאט. ביז צו דער פויזע פיהרט „פאגאן" 1:0 און האט א שטארק איבער-געוויכט ⚫ נאך די לאדזער.

ערשט נאך דער פויזע שפילען די לאדזער עטוואס מעהר אמביציע, און זיי שיסן דריי טויערן דורך מיכאלסקי'ן, הערטמאנ'ס און פראנקוס. „פאגאן" געהט אראפ פון פלאץ בעזיגט מיט 3:1.

די „טוריסטען" האבען מיט דעם נצחון פון דעם מעטש פערענדיגט די ערשטע רונדע, פערבעסערנדיג זייער שטאנד אין דער מייסטערשאפטס-טאבעלע פון דעם 12-טען אויף דאס 10-טע ארט.

פובליקום בערך 2000 מאן.

ריכטער שנייבער פון קראקא גוט.

„ל. ק. ס." — „טשארני" (2:2) 3:3

„ווויסלא" — „ל. פ. פ." (1:2) 1:2

„פאלאניא" — „רוך" (0:2) 1:2

„ווארשאוויאנקא" — „גארבארניא" (0:0) 4:3

צווישען שטאטישער מעטש

פויזען—קראקא (0:1) 1:2

„א" קלאס מייסטערשאפט פון ל.א.ז.פ.נ.

„ל. ט. ס. ג." — „הכח" (0:2) 1:4

„ווידזעוו" — „טוריסטען" Iב (0:0) 1:2

„ל. ק. ס." Iב — „וו. ק. ס." וואלקאווער 0:3

„ב" קלאס מייסטערשאפט פון ל.א.ז.פ.נ.

„פאגאן" — „ביענ" (1:1) 6:2

„ס.ס.ק.א." — „סאמאל" (0:1) 0:1

„קרימה" — „ארלע" (1:1) 2:2

„ל. ט. ס. ג." II — „הכח" II 1:1

„צ" קלאס מייסטערשאפט פון ל.א.ז.פ.נ.

„ווידזעווער מאנופאקטור" — „מארגענשטערן" 0:2

„פאגאן" II — „ביענ" II (1:0) 5:1

„ווידזעוו" III — „טוריסטען" III 1:6

Dr. med. Albert Gotlib

אקושער און ספעציאליסט פון פרויען-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 26, טעלעפ. 77-50

נעמט אן פון 8—10 און פון 4 ביז 7 אווענד.

ד"ר ל. פינעס

אויגען-ארצט

האט איבערגעטראגען זיין אויגענקליניק פון ביאליסטאק קיין ווארשא, פאלנע גאס 30 טעל. 534-21, וואו ער הויבט אן אנצונעהמען קראנקע פון 15 יולי.

Dr. med. G. GERSZTAJN

ספעציאל-ארצט פאר אויגען קראנקהייטען.

Traugutta 12 (קרוטקא) Tel. (1) 75-10.

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 11 ביז 1 נ"מ און פון 7 ביז 8 אווענד

☞ עזט און אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט"

Dr. Niewiażski

האט זיך איבערגעצויגען אויף אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד.

ספעציאל-ארצט פאר סיפיליס, טריפער און מענער שוואכע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

פאר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל.

ווינער ארטאפעדישע פראצאווניע

— אונטער אויפזיכט פון א דאקטאר ספעציאליסט —

מאכט לויט גיפס-מאדעלען וואקלאדקעס געגען פלאט-פיס קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען און אפאראטען

א. ז. וו. גדאנסקא 28 וו. 1 פון 5—7 אווענד

Dr. med Adam BENDER

האט זיך איבערגעצויגען אויף

נארוטאוויטשא 30 טעל. 14-75

ספעצ. פאר אינערליכע און הארץ-קראנקהייטען

נעמט אן פון 5—7 נאכמיטאג. 0085

א הערצליכען מזל טוב

מיין זעהר געהערטן איבערגעגעבענעם פריינד און הייסען יוד ה' אפליקאנט מאגיסטער

ז. שטרויך

צו זיין אויסגעצייכנעטן בעלעבען פון ריכטער עגזאמען אין ווארשאווער אפעלאציע געריכט אין דעם איבערגאנג צו אדוואקאטור.

י. פ. זיכלינסקי.

טשעכאטשינעק

Dr. med. J. M. Rubinstein

ארדינירט ווי שטענדיג ווילא עלענבערג גאס זדראוויא. 32-97

Dr. med. A. Mazur

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנק ווי אויך שטום און שפראך-פעהלער

ווסכאדניא 65

איינגאנג אויך דורך פיעטריק. 46 טעל. 66-01

שרעקליכע אויטא-קאטאסטראפע הינטער לאדז

9 פערזאן שווער פערוואונדעט

(פ) פון קאנסטאנטין קיין לאדז זענען צוריקגעפאהרען מיט א אויטא די מעכאניקער און טעכניקער פון דער טעלעפאן-דירעקציע. נישט ווייט פון לאדז האט דער שאפער, וואס האט געטריבען דעם אויטא מיט א גיכקייט פון 85 קילאמעטער אין א שעה, פלוצלינג געוואלט זיך פערקירצען. ער האט דערביי פערהאלטען דעם אויטא. אין זעלבען מאמענט האט דער אויטא זיך איבערגעקעהרט און באגראבען היגטער זיך די פאסאזשירען. עס האבען זיך דערהערט פערצווייפעלטע געשרייען פון די פערוואונדעטע. סוף נליק איז גראד צירכגעפאהרען א צווייטער אויטא מיט פאסאזשירען, וואס האבען געאיילט צו הילף. עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז אלע פאסאזשירען זענען שווער פערוואונדעט געווארען. ביי אייניגע איז צעקוועטשט געווארען דער ברוסט-קאסטען. עס זענען פערוואונדעט געווארען: יטב הוגא, פאפיל קארפינסקי, וולאדיסלאוו רעטלין, וולאדיסלאוו כאטשישעק, אדאם זשאלקאווסקי, סטאניסלאוו פלעווינסקי, זיגמונט לאנקאשיק, סטאניסלאוו פיעטשאק און יוזעף באראטיאק.

די פערוואונדעטע פון דער קראנקען-קאסע האט אלע אפגעפיהרט אין אמבולאטאריום, וואו מען האט זיי ערטיילט הילף.

30 דעלעגאטען פון ארץ ישראל אויפ'ן אינטערנאציאנאלען יוגענד-אויספליה אין וויען.

וויען 14 יולי (יט"א) צום אינטערנאציאנאלען יוגענד-אויספליה קיין וויען זענען געקומען 30 דעלעגאטען פון ארץ-ישראל.

פון אנדערע לענדער זענען אויך געקומען א גרויסע צאהל יודישע יוגענדליכע.

הערבערט סעמועל איז ראט פון דער יודישער אגענץ.

ירושלים 14 יולי (יט"א) דער געוו. נציב העליון סער הערבערט כעמועל איז געוועהלט געווארען אין ראט פון דער יודישער אגענץ. הערבערט סעמועל האט דעם אמט אנגענומען.

יודישע דעלעגאציע פון ארגענטינא אנגעקומען קיין מאסקווא

מאסקווא (יט"א) דא איז אנגעקומען א יודישע דעלעגאציע פון גיין פערזאן, וואס איז געשיקט געווארען אין ראטען-פערבאנד דורך דער ארגענטינער אָר נאניזאציע „מאקאר", וואס בעשעפטיגט זיך מיט העלפען די יודישע קאלאניזאציע און ביר-בידזשאן.

צווישען דער דעלעגאציע זענען אויך פארהאן פערטרעטער פון די יודישע קאלאניסטען אין ארגענטינא. די דעלעגאציע וועט פון מאסקווא אפפאהרען אין די יודישע קאלאניעס פון קרים, אוקראינע און ווייס-רוסלאנד.

געעפענט דער צוזאמענפאהר פון די אויסלענדישע פאלאקען אין ווארשא

ווארשא, (טעל.) היינט האט אין בנין פון סיים זיך געעפענט דער ערשטער צוזאמענפאהר פון אויסלענדישע פאלאקען. די עפענונג איז אויסגעפאלען זעהר פייערליך. לכבוד דעם צוזאמענפאהר זענען פיל הויזער און שטאט געווען בעהאנגען מיט נאציאנאלע פעהנער.

דעם צוזאמענפאהר האבען בעגריסט סיים מארשאלעק דאשינסקי, סענאט מארשאלעק שימאנסקי און אין נאמען פון דער רעגירונג יוסטיץ-מיניסטער צאר.

צו דער עפענונג פון צוזאמענפאהר איז אויך געקומען דער מלוכה-פרעזידענט, וואס איז צום ערשטען מאל געווען אין סיים. אין צוזאמענפאהר האבען בלויז נישט אנטייל גענומען די פארשטעהער פון די פאלאקען אין סאוויעט-רוסלאנד און ליטא.

אנסאמבל פון העברעאישען טעאטער „מטאטא" פערמשפט אויף 1 חודש ארעסט.

ירושלים 14 יולי (יט"א) דאס געריכט אין תל אביב האט פערמשפט דעם גאנצען אנסאמבל פון העברעאישען סאטירישען טעאטער אויף 1 חודש ארעסט זייער פערברעכען איז בעשטאנען דערין וואס זיי האבען געגעבען א פאליטישע סאטירע אויף דעם אנטיסעמיטישען פאליציי-אינספעקטאר.

א יוד — אמעריקאנער אמבאסאדאר אין בערלין.

ניו-יארק 14 יולי (יט"א) פון גוט אינפארמירטע קרייזען אין וואשינגטאן מעלדעט מען אז עס ווערען שוין געמאכט אלע פארבערייטונגען צו נאמינירען דעם יודישען פינאנסיסט מייער אלס אמעריקאנער אמבאסאדאר אין בערלין.

נייער קהלה-פרעזעס אין לעמבערג.

לעמבערג 14 יולי (יט"א) אויפ'ן ארט פון דעמיסיאנירטען קהלה-פרעזעס ד"ר אלערהאנד איז אויסגעוועהלט געווארען דער אפימילאטאר וויקטאר הארד.

אפגעשאפט דאס ווארט „זשיד"

מאסקווא (יט"א) לויט אנ'אפיציעלען בעשלוס פון בילדונגס-קאמיסאריאט וועלען די ווערטער „זשיד", „קאצאפ", „כאכאל" און „מאלאראס" מעהר נישט מארען דערמאנט ווערען אין קיין סאוויעטישע געדרוקטע אויסגאבען.

די צוויי ווערטער „זשיד" און „קאצאפ" זענען שוין מיט א צייט צוריק ערקלערט געווארען אלס ארויסגעטריבענע דורך דעם בילדונגס-קאמיסאריאט פון אוקראינע. איצט ווערט מיטגעטיילט, אז דער בילדונגס-קאמיסאריאט פון רוסלאנד האט בעשלאסען נאכצוטון דעם ביישפיל פון אוקראינע.

יודיש טעאטער אין זאל פילהארמאניע — נארוטאוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

2 לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונגען פון די בערימטע סוברעטין און געזאנג-ליבהאבער

וויערא קאניעווסקא

פאול ברייטמאן

מיט אנטייל פון מאקס בריז.

היינט, מאנטאג, 9 אוו. — פון 50 גר. ביז 2 זל.

וויערא קאניעווסקא אין איהר ליבלינגס-ראל אלס

דאס חזנ'ד'ל

3 אקט. פון שטיינבערג, ראל חזנדל — וו. קאניעווסקא דוד — ברייטמאן.

דינסטאג, 9 אוו. פרייזען פון 80 גר. ביז 3 זל.

!!! אונאפרופליך לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונג !!!

ריזעלע פון יאפא

אין 3 אקטען פון סיגאל ראל רעזעלע — וו. קאניעווסקא, ראבערט—ברייטמאן

צום שלום ארא נד עוו או!!! מיט וויערא קאניעווסקא

אונטערנעמען סהיילט זיך!! אויסגעפיהרט פון וויערא קאניעווסקא מיט'ן גאנצען אנסאמבל

עס נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל

בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

אכטונג! אווענד פרייזן פון 80 גר. ביז 3 זל. נאכמ. פון 50 גר. ביז 2 זל.

פאשאף בעזיגט קארש'ן און וואינורא'ן

דער עלימינאציאנס-קאמף פאשאף—קארש האט זיך שבת געענדיגט אין דער 39-טער מינוט מיט'ן נצחון פון פאשאף'ן (דער געכטיגער בעריכט איז דורך א צופאל געווארען פערדרעהט און א־ויס נישט-פינקטליך).

געכטען אין 44 טאג פון רינג-קאמפען טורניר אין צירק זענען פארגעקומען פאלגענדע 3 רעצידירענדע קאמפען:

אלס ערשטע פאר האבען געקעמפט פאשאף — וואינורא. געזיגט האט פאשאף, וועלכער איז פיל שטארקער פון וואינורא'ן, און האט איהם אין דער 6. מינוט געלעגט אויף ביידע לאפאטקעס. דורך א מוהל.

דאס צווייטע קעמפענדע פאר איז געווען גארקאוויענקא — פעטראוויטש, דער קאמף איז געפיהרט געווארען זעהר פערבויטערט, און האט געדויערט 36 מינוט, געזיגט האט גארקאוויענקא, לאטש פעט ראוויטש האט איהם געהאלטען אין א דאפעלטען נעלסאן, דורך א פארארע פון א דאפעלטען נעלסאן.

דעם לעצטען קאמף האבען צווישען זיך געפיהרט שטעקער — ארלאוו, דער קאמף איז געפיהרט געווארען אונטער וועקסלענד איבערגעוויכט, ארלאוו ווילט מיט זיין הומאר דאס פובליקום. שטעקער קעמפט ווי שטענדיג ברוטאל, ברעכענדיג דעם געגנער די הענד. געזיגט האט שטעקער אין דער 27 מינוט, דורך א מוהל פון א הינטער פאס.

—0—

די לעצטע פאר-פעריען-זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג

וואס איז פארט מיט דער מקוה אויף זאכאדניא 54?

פארשלאג צו נאמינירען נאך 5 מורה-הוראות.– פערבינדעטער פון דער „אגודה", פרנס ווייצמאן, פראטעסטירט געגען דעם.—דער פארשלאג ווערט אבער אנגענומען

(ג) ווידער א זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג מיט א רויה בעשלוסען, האט האבען ארויפגערופען א שארפען ווידערשטאנד פון לינקען פליגעל פון דער אפאזיציע.

קודם כל די קאמוניקאטען. צווישען אנדערע איז געווען א ווענדונג פון ווייצפערזיצער פון קהלה-ראט, אשר מענדעלסאן, וועלכער האט איבערגעוויזען דער קהלה-פערוואלטונג דעם בודזשעט פאר 1929, פארערגענדיג איהם איבערצושיקען צום מיניסטעריום צו בעשטעטיגען.

פרנס זעלמאנאוויטש האט פארגעשלאגען דעם בודזשעט צוריקצושיקען צום קהלה-ראט, וועלכער זאל איהם בעטראכטען נאך די פעריען. דער פארשלאג ווערט אבגעווארפען.

אין א צווייטען קאמוניקאט איז מיטגעטיילט געווארען א פסק-דין, וואס די ראבינאט-מיטגלידער די רבנים פיינער, קרול און סעגאל האבען פערגאנגענעם דאנערשטאג ארויסגעטראגען אין ענין פון דער מקוה אויף זאכאדניא 54.

געמענדיג אין אלעם, וואס דער פאכטער זילבערשטיין האט געהאט גרויסע אויסגאבען אין שייכות מיט'ן רעמאנט פון דער מקוה, געפינט אין דאס בית-דין, אז זילבערשטיינ'ען קאן מען בעזייטיגען פון דער מקוה בלויז דאן, ווען די קהלה וועט איהם געבען א צווייטען לאקאל אין אזא סכום געלד, וואס זאל קלעקען אויף צו לעבען די רעשט פון זיינע יאהרען (!)

איבער דעם פסק-דין האט זיך צעפלאקערט א דיסקוסיע. פרנס פלאוואצקי, אלס פערטרעטער פון דער קהלה-פערוואלטונג ביי דער דין-תורה, האט אונטערגעשטראכען, אז קיין שום קאנטראקט אויף וועלכען דער פאכטער פערופט זיך, האט ער נישט געזעהן, און וואס שייך רעמאנט, האט ה' זילבערשטיין די מקוה בכלל נישט רעמאנטירט און דער בנין אבעלט מיט זיך אויס פאר א חורבה.

ה' פלאוואצקי קומט דערום צום אויספיהר, אז אין מקוה דארף די קהלה ארייננעמען א סעקוועסטראטאר. און דעם זין האט ער ארייגגעטראגען א פארשלאג.

אין דער דיסקוסיע זאגען זיך אויך ארויס פרנס נעמאן און פרעזעס מינצבערג. ס'ווערט בעשלאסען צו פאדערן דעם פאכטער, אז ער זאל פארשטעלען דעם בלומרטען קאנטראקט, ווענען וועל בען עס רעדט זיך אין פסק-דין.

אלס בעפולמעכטיגטער מצד דער קהלה צו בעשעפטיגען זיך מיט דער אנגעלעגענהייט. זענען בעשטימט געווארען די פרנסים פלאוואצקי און ג. נעמאן.

ווייטער גיט אפ פרנס ווייצמאן דעם בעריכט פון דער קאמיסיע פאר סאציאלער הילף. עס ווערען בעשטימט א גאנצע ריהע אונטערשטיצונגען.

דער לעצטער און וויכטיגסטער פונקט פון דער טאג-ארדנונג איז געווען דער דרינגענדער פארשלאג פון דער אגודה ווענען בעשטימען 5 נייע נישט-עטאטאטווע מורי-הוראה'ס פאר די געגענדען פון בזשעזשינער, ארויף פיעטריקאווער, מאגוסטראזיצקא און נייער'ס ראיאן.

פרנס בערגער לעגט פאר צו בעשטעטיגען אלס נישט-עטאטאווע מורי-הוראה'ס מיט א פענסיע פון 200 זל. חודש'לעך פאלגענדע 5 מורי-הוראה'ס: ר' שלום ברוך סאכאטשעווסקי, אנ'אייניקעל פון אמאליגען לאדזער מורה-הוראה ר' מרדכי וולאטשעווער ז"ל, ר' הערש פשיסוכאר, אנ'איידעם פון הרב ר' פנחס וויענזאפטער ז"ל. דעם דאזאר ר' שלמה יאקובאוויטש, ר' לייבוש ווייסעלפיש און ר' משה ווייס, דעם שוואגער פון ראדאמסקער רבי'ן שליט"א.

אין דער דעבאטע ווענען דעם דאזיגען דרינגענדען פארשלאג האט אדוו. ווייצמאן זיך ארויסגעזאגט געגען דער נאמינאציע פון נייע מורי-הוראה'ס. אויף לאדז ברויך מורי-הוראה'ס, מוז דאס דורכגעפיהרט ווערען פארמעל. מורי-הוראה'ס דארף וועהלען דער קהלה-ראט. און זעלבען זיין זאגט זיך אויך אויס פרנס נעמאן.

די פרנסים זעלמאנאוויטש פראטעסטירען שארף געגען דעם, וואס די קהלה וויל פערשטארקען די עפענטליכקייט מיטן צוגעמען נייע רבנים, בעת טויזענטער ארימעלייט, קראנקע און דאלאזע געהען אויס פאר א שטיקעל ברויט. לסוף ווערט אבער בעשלאסען יא צו אנגאזשירען די 5 מורי-הוראה'ס.

די קהלה האט דערויף בעשלאסען אנ'אורלויב פון 2 חדשים.

—==—

דער געדרוקטער קהלה-בעריכט זאל ראטעווען...

וואס די קהלה-פערוואלטונג ענטפערט אויף די פארוואורפען פון פרנס בנימין רוס.

געערטער ה' רעדאקטאר!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אינטערוויו, וואס האט זיך געכטען בעוויזען אינ'ם „לאדזער טאגעבלאט" מיט'ן פרנס ה' בנימין רוס, ערקלערט די פערוואלטונג פון דער קהלה אט-וואס:

עס איז לחלוטין נישט אמת, אז „כדי צו שלאגען פאר זיך פארטייאישען קאפיטאל, ערלויבט זיך די „אגודה" אויף פערשידענע כשר'ע און נישט כשר'ע מאניפולאציעס ביים אויסמעסטען דעם עטאט און אז די אנפיהרערשאפט פון דער הויפט-טאקסאציאנס קאמיסיע בעשטעהט אויסשליסליך פון אגודה'ניקעס"

ווי עס איז ליכט פעסטצושטעלען פונ'ם אפיציעל ארויסגעגעבענעם קהלה-בעריכט, איז ביי דעם אויסמעסטען דעם עטאט די הויפט-קאמיסיע בעשטאנען פון די ה"ה: בערגער (אגודה), ד"ר הערשפינקעל (פאלקס-פארטיי), צוטרינאווסקי (פועלי ציון), מינצבערג (אגודה), העלמאן (מזרחי), פלאוואצקי (אגודה), רוס (אומפארטייאישע), י. הערץ (סוחרים-פערבאנד), ש. סעגראוסקי (האנדווערקער).

אויב מאנכע פון זיי סאבאטירען די ארבייט און קומען נישט אויף די זיצונגען, טראגט דערפאר קיינער נישט קיין אחריות.

נישט אמת איז, אז „די קהלה-פערוואלטונג האט בעשלאסען דאס אפשטעלען אנצונעמען ביטעס דורכצופיהרען נור מיט'ן הסכם פון דער פערוואלטונג".

מיר שטעלען פעסט, אז קיין שום בעשלוס אין דעם פרט איז נישט אנגענומען געווארען. פערקעהרט, ס'איז פערהאן א בפירוש'ער בעשלוס מצד דער פערוואלטונג, אז דאס אפשטעלען אנצונעמען בקשות וועגען שטייער איז אויסגערעכנט געווארען דעם פערוואלטונגס-פרעזעס צוזאמען מיט'ן פארזיצענדען פון דער קאמיסיע פאר סאציאלער הילף.

נישט אמת איז, אז „די קהלה מערטט האט געזוכערט דעם גרעסטען טייל פון די פאזיציעס אינ'ם בודזשעט פאר אייגענע אינסטיטוציעס".

מיר שטעלען פעסט, אז עס זענען בערוקזיכטיגט געווארען אינ'ם בודזשעט אלע אנשטאלטען, וואס זענען נישט לויט זייער מהות און סתירה מיט'ן רעליגיעזען וועזען פון דער קהלה.

נישט אמת איז אויך, אז די „אגודה מעסט אויס דעם עטאט פאר אגודה'ניקעס אנדערש און פאר נישט אגודה'ניקעס אנדערש".

ווי עס איז צו זעהן פון דעם אויבענדערמאנטען בעריכט, ליגט דער ענין פון אויסמעסטען עטאט אין די הענד פון פערזאנען, וואס האבען קיין שום שייכות נישט צו דער אגודה.

פון דעם אלעמען קען מען בעשיינפערליך זעהען, אז דער אינטערוויו-געבער האט אפערירט מיט טענדענציעזע אנגאבען, כדי פארצושטעלען אין א פאלשען בעלייכטונג די טעטיגקייט פון דער איצטיגער פערוואלטונג, וועלכער איז איהם בעזונדערס נישט ליב.

מיר דאנקען אייך, חשוב'ער ה' רעדאקטאר, פאר געבען ארט פאר אונזער ערקלערונגען און פערבלייבען מיט דרך ארץ

פארזיצענדער פון דער פערוואלטונג

(—) י. ל. מינצבערג

לאדז, דעם 14. 7. 29

—0—

שרעקליכער זעלבסטמארד פון א זון.

(§) וואוימשער בארטשאק 68 יאהר אלט פון נענעראלסקא 24, וואס ליידט לעצטענס פון נערווען צעשטרייאונג האט זיך נעכטען אויפגעשניטען די אדערן פון ביידע הענד. פאגאטאוויץ האט איהם ערטיילט הילף.

א שרפה אויף נייע ציגעלגאס 20

דער שאדען בעטרעפט 5,000 זל.

(§) נעכטען פארנאכט האט אויף נייע ציגעל גאס 20 אויסגעבראכען א שרפה. אין זעלבען הויז געפינט זיך א טישלעריי וואס געהער צו מיראנאווסקי און צאריסקי. די טישלעריי געפינט זיך אין לינקען פליגעל פון א איינשטאקיגען בנין און דער נידער און אין דער הויף געפינט זיך א מאפעציזער-ווערקשטעל.

ווהערנעכטען איידער די ארבייטער זענען אוועק פון דער ארבייט זיי ארייננעלעגט אין אויוועו ברענענדיגע ברעטער אויסצוטריקענען. די ברעטער זענען אזוי געלעגען אין אויווען ביז נעכטען פארט נאכט און זיינענדיג שטארק אנגעהייצט האבען זיי אנגעהויבען ברענען. די שכנים וואס האבען בעמערקט ארייגשפארען א געדיכטען רויך פון דער ווערקשטעל האבען ארויסגערופען די פייערלעשער, וואס האבען נאך אנדערטהאלבען שעה'דיגער אקציע די שרפה איינגעלאשען. דער שאדען בעטרעפט 5000 זל.

—0—

פארוואס איז צוקער טייערער געווארען

זייט א געוויסער צייט האט די צוקער-אינדוסטריע געפאדערט צו העכערן דעם פרייז פון צוקער. דער פערבאנד פון די צוקער-פאבריקאנטען האט וועגען דעם געגעבען דער רעגירונג א מעמאריאל. די פרייזען פון צוקער האבען זיך זייט א לאנגע צייט סטאבילוזירט. אויפ'ן גרונד פון דער סטאביליזאציע האבען פיל צוקער-פאבריקען דורכגעמאכט אנ'ערנסטען קריזיס, וואס האט גורם געווען צום פאלען פון אלטע צוקער-פאבריקען. געוויסע צוקער-ארטיקלען זענען געפאלען פון 100 אויף 30 זל. דער אומשטאנד האט ארויסגערופען א בעגרינדעטע מורא אין די קרייזען פון די אקציאנערען.

די צוקער-אינדוסטריע פאדערט א גרויסען אומזאץ-קאפיטאל, ווייל די בוראקעס מוזען בעצאהלט ווערען מיט 8 חדשים פאראויס, די איינקונפטען פאר צוקער זענען ערשט דא און הערבסט. פאר'ן קריג האט די צוקער-אינדוסטריע געגאסען פון 9 חדשים'דיגען קרעדיט אויף א סומע פון 14 מיליאן, דאגעגען איצט בעטרעפט דער קרעדיט נישט קיין גאנצע צוויי מיליאן, וואס ווערט געגעבען אויף 3 חדשים ביי א 6% צונז-פוס.

די רעגירונג האט אנערקענט די מאטיוון פון די צוקער-פאבריקאנטען און מסכים געווען צו העכערן דעם פרייז פון צוקער.

אין שייכות דערמיט איז דער „ראטבאטניק" ארויס מיט א לאנגערן ארטיקעל, אין וועלכען עס ווערט אנגעוויזען, אז מיט דער העכערונג פונ'ם פרייז אויף צוקער, וועט מען די צוקער-פראדוקציע נישט קענען ראטעווען. עס וועט נאר גורם זיין דערצו, אז דער געברויך פון צוקער אין לאדז זאל זיך פערקלענערן.

ווען איהר געהט אריבער די גאס,

קוקט מיט אפענע אויגען; איהר קענט בלייבען

אנ'אייבינער קאליקע, אדער גאר געפינען דעם טויט.

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהרען.

לאָדזער טאַגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר געפינט זיך פון 6 ביז 7 אין אָוועגד.

נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאָנען: רעדאַקציע 57. אדמיניסטראַציע 47.

די ווירטשאַפטליכע פערשטענדיגונג פון די איראָפּעאישע מלוכות

דער פּראַקטישער און ניכטערער אויסערן־מיניסטער פון פראַנקרייך, בריאַן האָט געוואָרפען א לאָזונג אין דער וועלט אַריין וועגען א פעדעראַציע פון די איראָפּעאישע מלוכות וואָס זאָל זיך שטיצען אויף א ווירטשאַפטליכער פערשטענדיגונג. דער חלום פון די פּאַציפיסטישע שווערמער אין איראָפּע האָט אַלזאָ בעקומען א רעאַלען לבוש און איינער פון די בעסטע איראָפּעאישע דיפּלאָמאַטען און דער היינטיגער צייט הויבט זיך מיט איהם אָן ערנסט צו פערנעמען, און אז א מיניסטער פון אַן׳איראָפּעאישער מלוכה פערנעמט זיך מיט א געוויסען פּראָבלעם האָט עס נישט אזוי ווייט אונטער זיך אַן׳אידעאַליסטישען יסוד, ווי א ריין פּראַקטישען און זאַכליכען. און דעריבער איז מעהר, ווי זיכער, אז דער דאָזיגער ענין, וועט שוין פריהער נישט אַראָפּגעהן פון סדר היום ביז עס וועט נישט עפּעס ערפאָלג אַרויסשפּרינגען. און אז א ווירט־שאַפטליכע פערשטענדיגונג פון די וועלט מלוכות און בעזונדערס פון איראָפּאַ איז איינס פון די ברענענדסטע ענינים פאַר דער וועלט בעווייזט אונז אויך אַן׳ אַנדערער מיניסטער פון א צווייטער גרוי־סער וועלט־מלוכה.

דער ענגלישער פינאַנץ־מיניסטער פיליפּ סנאָודען האָט די טעג פערעפענטליכט אַן׳ אַרטיקעל אין דעם ענגלישען רעגירונגס־אָרגאַן אין וועלכען ער שלאָגט ממש אויפן אַלאַרם־גלאָק וועגען דער נייער גרויסער וועלט־מלחמה, וואָס וועט בשום אופן נישט אויסגעמיטען ווערען אויב עס וועט נישט קומען צו א ווירטשאַפטליכער פערשטענדיגונג.

סנאָודען ווייזט קודם כל אָן, אז די סבה שבכל הסבות פון אַלע מלחמות, וואָס זע־נען פאָרגעקומען אויף דער וועלט, איז געווען דער דראַנג צו פערכאַפּען די רויה שטאָפען פון די שכנים.

ווען מען האָט נאָך דער גרויסער וועלט־מלחמה רעאַגירט די שלום־טראַק־טאַטען, האָט מען זיך איבער די ווירט־שאַפטליכע ענינים פיל מעהר אַרומגע־טאַפּערט ווי איבער אַלע אַנדערע פּראָב־לעמען פון אַנ׳עטנישען כאַראַקטער. דיי איינטיילונג פון דער וועלט צווישען א פּאָר גרויסע מלוכות און דער מאָנאָפּאָל פון די רויה־שטאָפען איז אָבער אַזאַ פּאָ־ליטיק, וואָס מוז ווייטער פיהרען צו פיינד־ליכע בעציהונגען און צו נייע מלחמה־אויסברוכען, און קודם כל צווישען ענג־לאַנד און אַמעריקאַ, צוליב זייער בוטע־רער קאָנקורענץ איבער די נאַפט־קוואַלען פון דער וועלט. נאַפט איז געוואָרען דאָס בלוט פון דער ווירטשאַפטליכער און מי־ליטערישער מלחמה.

די לופט־פליהערייַ, די יבשה און ים קאָמוניקאַציע קאָן אָהן דעם ביסעל נאַפט מעהר נישט עקזיסטירען און די קאָנ־קורענץ צווישען ענגלאַנד און אַמעריקאַ איבער דער דאָזיגער פּליטיק מיז ברענגען צו אַנ׳אומפערמיידליכער מלחמה און דער ענגלישער פינאַנץ־מיניסטער קומט צום אויספיהר, אז אויב די וועלט וויל אויסמיידען די נייע בלוטיגע מלח־מה, וואָס וועט נאָך זיין פיל גרויזאַמער, ווי די, וואָס מיר האָבען איבערגעלעבט מיט 10 יאָהר צוריק. מיזען די מלוכות קומען צו א ווירטשאַפטליכער פערשטענ־דיגונג.

דאָס וואָס סנאָודען האָט אָבער יעצט אין א ריין פּובליציסטישען מאמר, האָט בריאַן פאָרמולירט אין א פאָרשלאַג און פריהער צו שפּעטער וועט מוזן בעטראַכט ווערען דורך די מלוכות.

בריאַן האָט אין דער הינזיכט א גע־וואַלדיגער הצלחה.

מיט צוויי יאָהר צוריק איז ער אַרויס מיט א פאָרשלאַג צו אַמעריקאַ וועגען אונטערשרייבען א פּאַקט פון אייביגען שלום, פּאָליטיקער האָבען זיך איינגע־לאַכט דערפון און די דיפּלאָמאַטען האָבען זיך געוואונטשען. דעריבער. בריאַנס פאָר־שלאַג איז אָבער נישט פערלוירען גע־גאַנגען. ער האָט נאָר אָנגענומען אַנ׳ אַנדערען לבוש. א מעהר ערגערן אין א מעהר שמעלערן — דאָס איז געווען דער קעלאָג־פּאַקט.

דער איצטיגער פאָרשלאַג וועגען א ווירטשאַפטליכער פערשטענדיגונג אין איראָפּאַ ווערט אויך בעטראַכט מיט א חוזק־בליק פון די סקעפּטיקער. אָבער פּונקט אזוי ווי יענער פאָרשלאַג. וועגען אייביגען שלום וועט אויך מוזען רעאַלי־זירט ווערען און מעהר ענגערע ראַהמען, ווי עס לעגט אונז פאָר בריאַן. א נישט וועט מען קומען צו א ווייטערדיגער וועלט־מלחמה און דאָס ראַכט זיך, ווילען שוין אונז אַלע אויסמיידען...

—פּס.

שווערע דין־תורה צוליב א קוויטעלע אין קבר אַריין

שעדלעץ. — וועגען זעהר א כּאַ־ראַקטעריסטישער געשיכטע טומעלט זיך דאָ אויס.

פאַר־אַכטאָגען זונטאָג איז געשטאָר־בען אַנ׳עלטערע פרוי, חיה פיינע גור־פינקעל האָט זי געהייסען. בעת׳ן פאַר־שיטען דעם קבר האָט די טאָכטער פון דער פערשטאָרבענער, אַלטע גורפינקעל, בעמערקט, ווי ר׳ פּיניע, דער חבר־ה קדישא־שמש, רוקט עפּיס אַריין אין דער האַנד פון בר־מינן א קוויטעל. די טאָכטער האָט געמאַכט א געוואַלד און ס׳האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז דאָס קוי־טעלע האָט דעם שמש געגעבען אסתר ביילע זשעלעכאָווסקי, א ווייטע קרובה פון דער פערשטאָרבענער. דער טאָכטער האָט מען בערוהיגט, אז קיין שום שרעק־ליכעס איז אין קוויטעל הלילה נישטאָ — און דער עולם איז זיך פונאַנדערגעגאַנ־גען.

ווי דער שטייגער איז, זענען שכנ׳טעס און בעקאַנטע געקומען שפּעטער צו דער טאָכטער מנחם־אבל זיין. דאָ האָט זיך איינע פון זיי אַרויסגעכאַפּט מיט א וואָרט אז היות אסתר ביילע איז צוקרוגט מיט דער פערשטאָרבענער׳ס טאָכטער, האָט זי אידאי אויף איהר קיין גוטס נישט גע־שריבען.

אַלטע גורפינקעל האָט זיך די זאַך גע־נומען אין זינען אַריין, און ווי נור מ׳איז גע־גאַנגען אַריבער די שבעה־טעג, איז זי אַוועק צום בית־דין און גערופען ר׳ פּיניע׳ן צו א דין־תורה. דעם בית־דין איז נים געווען שטאַרק צום האַרץ אַזאַ ענין, האָט בית־דין איבערגעשיקט דעם גאַנצען ענין צו די גבאים פון דער חברה־קדישא. וועלכע זיי איינגעפּינען, אז דאָ איז עפּיס נישט אין אָרדנונג, זאָלען זיי איהם קנס׳ענען, דעם שמש ר׳ פּיניע.

מען האָט אַריבערגעשיקט נאָך ר׳ פּי־ניע׳ן. ער אָבער האָט געענטפערט: יאָ, מאַקי! אַריינגעלייגט א קוויטעלע, אָבער קיין שום שלעכטס הו״ש אין דאָרט נים געווען. געווען נאָר א סגולה פון רבי׳ן ר׳ יהושוע׳לע. ר׳ פּיניע האָט נאָך צוגעגע־בען, אז ס׳איז א גאַנץ געוועהנליכע זאַך אַריינצולייגען קוויטלעך צו די טויטע. די גבאים פון חברה־קדישא האָבען דאַן גע־שיקט נאָך אסתר־ביילע זשעליכאָוויטשא, זי זאָל זאָגען, וואָס אין קוויטעלע איז גע־שטאַנען. אסתר ביילע האָט זיך גע־שוואוירען מיט כל השבועות שבעולם, אז זי איז נישט הלילה אויסען געווען קיין שלעכטס, נור אזוי ווי זי געפינט זיך לאַ־

(ענדע—זייט 6)

די טראַגעדיע פון פראַנצויזישען מיניסטער קלאָץ

דער מאַן, וואָס האָט דערגרייכט דעם העכסטען שטאַפּעל פון מאַכט, זיצט אויף דער בעשולדי־גונגס־באַנק, ווי אַ פּשוט׳ער גנב

פרויען, קאָרטען־שפּיל און לייכטזיניג לעבען האָבען קלאָצ׳ן דערפיהרט צום אַפּגרונד.—שפּאַנענדע מאָמענטען בעת דער געריכטס־פערהאַנדלונג.—דער פּסק־דין

אין דער 11־טער קאָרעקציאָנעלער קאַמער פון פּאַריזער טריבונאַל איז פאָר־געקומען דער פּראָצעס פון געוועזענעם סענאַטאָר, פינאַנץ־מיניסטער, אינערן־מיניסטער און אַלטען אַדוואָקאַט זשאַן לואי קלאָץ.

קלאָץ האָט אין פּאָליטישען לעבען פון פראַנקרייך אַמאָל געשפּילט א גרויסע ראָלע. ער איז געווען אַנ׳אַלטער פּאַרלא־מענטאַריער מיט א 30־יעריגען סטאַזש. 40 יאָהר האָט ער פּראַקטיצירט אַלס אַדוואָקאַט, און משך פון זיין לאַנגיעה־ריגער פּאַרלאַמענטאַרישער טעטיגקייט איז ער 7 מאָל געווען פינאַנץ־מיניסטער, 1 מאָל אינערן־מיניסטער, עטליכע מאָל אויסגעאַרבייט דעם מלוכה־בודזשעט פון פראַנקרייך, געווען איינער פון פראַנק־רייכ׳ס דעלעגאַטען, אויף דער ווערסיי־לער קאָנפערענץ, א. א. וו. ער האָט אויך געשלאָסן דעם אָפּמאַך וועגן די אַמערי־קאַנער סטאָקען (קריגס־מאַטעריאַלען) און זיינע געגנער פון די לינקע פּאַרטייען האָבען נישט איינמאָל פון דער פּאַרלאַ־מענטס־טריבינע און אין פערשידענע פּאָ־ליטישע פּאָלעמיקעס, דערמאָנט די בע־ריהמטע ווערטער פון קלאָצ׳ן: „דייטש־לאַנד וועט צאָהלען!" ער איז געווען א מענש פון רעכטע איבערצייגונגען און האָט, ווי אַלע רעכטע, געהאַלטען, אז דייטשלאַנד איז די איינציגע שולדיגע אין קריג און אז זי דאַרף צאָהלען.

און אָט דער מענש, וועלכער האָט זיך אויפגעהויבען אויף די העכסטע שטאַפּ־לען פון מאַכט, איז איצט געזעסען אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק פון פּאַריזער טריבונאַל פאַר שווינדלעריי א. אז. וו., ווי א פּשוט׳ער קליינער גנב...

אַ טראַגישער סוף פאַר א פּאָליטיקער און מלוכה־מאַן...

וואָס זענען די סבות, וואָס האָבען אים געשטויסען צו זיינע קליינליכע מ׳איסע מעשים?

די סבות זענען מענשליכע, אינגאַנצען. קלאָץ איז תמיד געווען א לעבענסלוסטי־גער מענש. ער האָט געהאַט א גרויס פערמעגען, פערשוועדעט עס און איז געגאַנגען אַלץ ווייטער און ווייטער אין אַפּגרונד. זיינע ליידענשאַפטען: פערד־רענען, פרויען, דאָס פרעהליך, זאָרגלאָז לעבען האָבען איהם געשטויסען צו טון דאָס, וואָס האָט איהם סוף כל סוף גע־בראַכט אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק. ער האָט זיך שוין נישט געקענט אָפּשטע־לען און פערגעסען וועגען זיין נאָמען, זיין לאַגע, א. אז. וו. און ווען ער האָט זיך געכאַפּט, איז שוין געווען צו שפּעט. די ערשטע אַנקלאַגע האָט מיטגעשלעפּט א גאַנצע ריי אַנדערע און דער סקאַנ־דאַל איז שוין געוואָרען צו גרויס.

אמת, די אַנקלאַגער האָבען צוריקגע־צויגען זייערע אַנקלאַגעס. זיי בעקומען ענטשעדיגונג. און דער פּראָצעס איז גע־גאַנגען אָהן א צווייטען מאָהנער, אָבער קלאָצ׳ס קאַריערע איז שוין פערענדיגט אויף אייביג...

• • •

דער געריכטס־זאַל איז נישט געפּאַקט. א סך דאַמען, אַדוואָקאַטען, סתם נייגע־ריגע. נישטאָ אָבער דער גרויסער עולם פון די גרויסע פּראָצעסען. צי איז דאָס דער זומער שולדיג, אָדער אפשר וויל פּאַריז שאָנעווען דעם אַמאָליגען מלוכה־מאַן און וויל איהם נישט פערשאַפען קיין שפיכת דמים...

קלאָץ ווערט אַריינגעפיהרט פון צוויי פּאָליציי־אינספּעקטאָרען. ער זעצט זיך אויף דער באַנק פון די „פּריווע אַנגע־קלאַגטע". קלאָץ איז אין א דונקלען אַנ־צוג; זיין פּנים איז מיד, אַלט. אין די אויגען ברענט א שוואַך פייערל.

אויף דער אַדוואָקאַטען־באַנק זיצען האַנרי מאָרעס און זשאַלי. די באַנק פון דער ציווילער בעשולדיגונג איז לעדיג.

דער פּרעזידענט דערמאָנט די גאַנצע אַפערע און זאָגט:

— ביז 1926 זענט איהר געווען א מענש מיט א גרויסער סיטואַציע. אָבער אין 1927 און 1928 ווערט איהר שוין אַנ׳אַנדער מענש. איהר שרייבט אומצע־משעקען, אָהן דעקונג, פעלשט וועקסלען אויף פערשידענע נעמען א. אז. וו. דער טריבונאַל פערשטעהט גוט דעם איבער־ברוך, וואָס ס׳איז מיט אייך פּלוצלונג געשעהען"...

בעת דער פּרעזידענט רעכענט אויס די פאַקטען, דערמאָנט די נעמען, די סומעס פון די פעלשונגען (איבער 2 מיל־יאָן) ענטפערט קלאָץ רוהיג:

„עס איז ריכטיג!"

אָבער, ווען [illegible] דאַרף געבען ערקלע־רונגען, ווערט ער אביסעל אויפגערעגט... נישט לייכט איהם א פּנים צו ערקלערען אַזעלכע זאַכען. באַלד אָבער פאַסט ער זיך און רעדט אביסעל רוהיגער.

— „איך האָב געזעהן, אין וואָס פאַר א שווערער לאַגע איך בין, און האָב [illegible] אָנגעהויבען אויסצאָהלען מיינע בעלי חובות. אָבער ווען די פראַגע וועגען מיר איז געשטעלט געוואָרען אין סענאַט און מען האָט געזאָגט ביי מיר אָפּנעמען מיין פּאַרלאַמענטאַרישע אומ־בערירבאַרקייט — דאָ האָט מיר אַרומ־גענומען אַנ׳אימה, א פּאַניק... מיין גאַנ־צער קרעדיט איז מיט אַמאָל געוואָרען געבראָכען. איך בין געווען אַריינגעלאָזט 40 יאָהר צייט, אָפּאָזיציע, מלוכה־מאַן..."

קלאָץ ווערט זעהר אויפגערעגט. די ערקלע־רונגען זענען שווערע.

— איך האָב תיכף אָנגעהויבען זיך אין דעמיסיע. איך האָב גוט געוואָלט, אז אויף דעם מלוכה־מאַן קלאָץ זאָל פאַלען א פלעק. איך האָב געוואָלט קומען אָדער אַלס פּריוואַטער מענש"...

דער פּרעזידענט שטרייכט אונטער די לעצטע ערקלערונג פון קלאָץ.

די אויפגאַבע פון פּראָקוראָר איז זעהר א שווערע. ער זאָגט עס אַליין אין זיין רעדע.

„מיט גרויס אויפרעגונג טרעט איך היינט צו־צו מיין חוב. איך מוז רעדען וועגען א געוועזענעם סענאַטאָר, מיניס־טער, אַדוואָקאַט, א מענש, וואָס האָט גע־שפּילט א גרויסע ראָלע נים נאָר אין דער געשיכטע פון פראַנקרייך, נאָר אין דער וועלט־געשיכטע און וואָס איז היינט גע־פאַלען אויף׳ן דעק פון אַפּגרונד"...

ער פאָדערט א שטרענגע שטראָף.

עס רעדט מאָרעס. ער שטרייכט אונ־טער די נערוועאַזיטעט פון קלאָצ׳ן, זיין [illegible] פערזענליכקייט. קלאָץ האָט געפיהרט א דאָפּעלטע לעבען: פון איין זייט א פּאָליטיקער, א מלוכה־מאַן, פון דער אַנ־דערער זייט א [illegible] לעבען. [illegible] האָט זיך פּלוצלונג פון איהם אָפּגע־ריסען און ער איז געבליבען ווי א רוהיגער. ער וואַרפט זיך אין [illegible] שפּיל...

מאָרעס דערמאָנט אַנדערע בייספּילען פון דער געשיכטע פון גרויסע מענשען, וואָס האָבען [illegible] מיט שפּילען און בעט א מילדע שטראָף.

דער אורטייל ווערט אָפּגעלייגט ביז דינסטאָג.

• • •

געוו. פראַנצויזישער מיניסטער פער׳משפּט אויף 2 יאָהר תפיסה.

פּאַריז (ספּ.) דער געוו. פינאַנץ־מיניסטער קלאָץ איז פער׳משפּט געוואָ־רען אויף 2 יאָהר תפיסה.

קופאָן № 49
אויף אומזיסטע
יורידישע עצות.
דער בעזיצער פון׳ם דאָזיגען קופאָן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ׳ן יורי־קאָנסול פון אונזער רעדאַקציע.
גילטיג היינט מאָנטאָג,
דעם 15. יולי פון 8—9 אוו.

מיינע איבערלעבענישען אין פּאָרטוגאַל

פון זעליג פּאַשאַט

III.

ווען איך האָב געמאַכט מיין ערשטען, לענגערן שפּאַציר מיט דעם טענצער־פּאָרל איבער די גאַסען פון ליסאַבאָן, האָבען מיך די פּאָרטוגאַלער אַנגעזיינט, ווי א בויז־וואונדער. די פּאָרטוגאַלער זע־נען ס׳רוב שלאַנקע מענשען און ביימעל־וואוקסיגע. אַזאַ מענש ווי איך האָב גע־מוזט אויסזעהן אין זייערע אויגען ווי אַיי נער פון יענע בבלישע ענקים, וואָס שטאַ מען, ווי בעוואוסט, פון דער ליבע צווי־שען די נעפילים און די מענשען־טעכטער..

קינדער זענען מיר נאָכגעלאָפען אין דער גאַס און אויפגעריסען א פּאָר אוי־גען, עלטערע פרויען האָבען זיך איבער־גע׳צלמ׳ט און יונגע האָבען זיך געריי־טעלט... קורץ דאָס איז שוין געווען אויך מאָל א שפּאַציר און איך האָב אויפגע־הויבען די העגט צום הימעל, ווען איך האָב מיך שוין ענדליך צוריקגעפונען אין מיין האָטעל. איך בין א מענש, וואָס איז געוואוינט צו זעהן, אז מויזענדער מענ־שען־אויגען זאָלען אויף מיר קוקען. דאָס איז אָבער נאָר געווען געוואָרען דאָרט אין צורק, וואו איך טרעט אַרויס אינם קאַמף. אָבער ווען איך געפין זיך אויף דער גאַס, וויל איך זיין אין דער ראָל פון יעדען אַנדערען בשר ודם, וואָס מען קוקט איהם נישט נאָך און מען חידוש׳ט זיך נישט איבער איהם, און דעריבער איז דער דאָזיגער שפּאַציר פאַר מיר אַזוי פּיינליך געווען.

צומאָרגענס האָט זיך פאַר מיר ווי־דער ענטפּלעקט דאָס געוואַלדיגע פּראָב־לעם פון דער אכילה. דעם טעם פון די פּאָרטוגאַלישע פערטרייפטע מאכלים האָב איך נאָך געהאַט פון נעכטען אין מויל. און איך האָב בכלל קיין חשק נישט געהאַט איהם נאָכאַמאָל צו פּרובירען. אָבער וואָס טוט מען פאַרט מיט דער קישקע. עסען ווילט זיך, הונ־גערן קאָן מען נישט און פאַר יענע מאכלים ברעכט די גרונע גאַל. איך בין געבליבען ממש א פערצווייפעלטער און האָב שוין באַלד חרפה געהאַט אויף מיין גאַנצע רייזע אין פּאָרטוגאַל. ווי זיך אַזוי בין מיר און האָטעל־צימער און קלער וועגען דעם האַרבען און אָנגעווע־טאָגען פּרעס־פּראָבלעם, קלאַפּט מען ביי מיר אין טיר, און דאָס טענצער־פּאָרל קומט אַריין. איך האָב מיך מיט זיי ממש דערפרעהט און באַלד אָנגעהויבען מיט זיי א געשפּרעך וועגען דעם ענין וואָס גריבעלט מיר אַזוי שטאַרק אין מאָגען. דער טענצער האָט זיך א מינוט פערטראַכט און באַלד האָט ער זיך וואויליגט א קלאַפּ געטאָן מיט דער האַנד איבער׳ן שטערן, ווי ער וואָלט זיך אין עפּעס דערמאָנט.

אַהאַ, איך האָב עס—האָט ער א צוּ־פרידענער אויסגעשריגען — איך וועל אייך פיהרען עסען און איר וועט שטאַרק זיין צופרידען.

— נאָר נישט קיין פערטאַילצטע מאכלים! — האָב איך אויסגעשריגען ממש א פערצווייפעלטער.

— ניין, נישט קיין פערטאַילצטע — האָט דער טענצער לאַכענדיג געזאָגט — איהר וועט אָפּעסען אַנ׳עכט יודישען מי־טאָג.

— ווי־וואָס? — האָב איך איהם גע־פרעגט אויסשטעלענדיג א פּאָר גרויסע אויגען — א יודיש מיטאָג אין ליסאַבאָן איז דען דאָ פערהאַן א יודישער רעס־טאָראַן?

— ניין, קיין יודישער רעסטאָראַן איז נישטאָ, אָבער א יודיש מיטאָג וועט איהר עסען. מיר וועלען אַראָפּגעהן צום פּאָרט, דאָרט קומט אָן מעט יעדען טאָג א שיף פון די דייטשע שיפס־קאָמפּאַג־ניעס און אין די דאָזיגע שיפען געפינען זיך ספּעציעלע יודישע קוכען.

איך בין געווען א גליקליכער. כ׳האָב זיך תיכף צוגעגרייט אַראָפּצוגעהן אין גאַס אַריין און אין א פּאָר מינוט אַרום בין איך שוין געווען פערטיג.

אום אויסצומיידען א ווייטערדיגען גע־לויף פון די פּאָרטוגאַלער, האָבען מיר גע־נומען א טאַקסע און אַלע 3 ד. ה. איך און דער טענצער מיט דער טענצערין, זענען מיר אַראָפּגעפאָהרען צום פּאָרט.

אין פּאָרט איז געשטאַנען די דייטשע שיף מאָנטאַ ליזמאַ, א לוקסוס־שיף, וואָס פערמאָגט א פּראַכטפולע יודישע קיך. ווען איך בין אַרויף אויף דער שיף, האָבען מיך די מאַטראָזען מקבל פּנים געווען מיט גרויס שמחה, זיי האָבען מיך גע־קענט פון דער היים און תיכף וכיד האָט מען אונז אַריינגעפיהרט און שפּייזע־זאַל, וואו מען האָט אונז געגעבען צו עסען פון שענסטען און בעסטען, אז מיר האָבען זיך ממש דערקוויקט. נאָכ׳ן עסען האָט מען מיך בעלאָדענט מיט א פּאָר קילאָ כשר׳ן וואורשט און גערויכערטע ברוסט, אז איך זאָל נישט פערהונגערן. בעלאָדענט מיט די דאָזיגע זאַכען, האָב איך אַרויסגענומען דעם טאַרטפעל און געוואָלט בעצאָהלען פאַר׳ן מיטאָג און פאַר׳ן וואורשט. דער קיך־מייסטער האָט זיך אָבער נעפּיהלט דערפון בעליידיגט.

— חער פּאַשאַף — האָט ער געזאָגט מיט א פּאָרוואורף — פון אייך וועל איך נעמען געלד, וואָס פאַלט אייך איין, נעמט אויך דעם וואורשט און געדענקט אין דער ליבער גוטער היימאַט, און מגני ביה הויבט ער זיך אָן צו זינגען דאָס בעקאַנטע דייטש־פּאַטריאָטישע לידעל: „די היימאַט"! „די היימאַט", אז טרעה־רען האָב זיך איהם ממש געשטעלט אין די אויגען.

מיר האָבען זיך פריינדליך געזעגענט מיט דער שיף־מאַנשאַפט און זאַטע און צופרידענע זענען מיר צוריקגעפאָהרען אין שטאָט אַריין. דער טענצער איז גע־ווען אין א זעהר הייטערער שטימונג. ער האָט אָנגעהויבען צו דערציילען יו־דישע וויצען, אז איך האָב מיך שיער נישט צושיט פאַר געלעכטער. און פּלוצ־לינג כאַפּט ער אַרויס א שטיק וואורשט, וואָס איז נאָך אויף איהם געווען: די פלאַמבע מיט׳ן הכשר און הויבט אָן צו זינגען דאָס יודישע לידעל:

איך דאַנק דיר גאָטעניו
וואָס כ׳בין א יוד
ס׳איז א מחיה
צו זיין א יוד...

דער שאָפער, וואָס האָט געהערט דאָס ליד, האָט אונז א פרעג געטאָן, וואָס מיר זינגען.

דער טענצער האָט געענטפערט, אז מיר זינגען ליטווינער און דאָס ליד איז דער נאַציאָנאַלער הימן פון די ליטווינער.

יאָ, ליטע, ליטע, האָט דער שאָפער צוגעבאָמקעט מיט׳ן קאָפּ, געהערט, אייך איז דאָרט דאָ א וואַלדעמאַראַס, א קליינער מוסאָליני, מען זאָגט, — א משוגענער, איז עס אמת?

— אודאי משוגע, האָב איך מיר צו־לאַכט, אָבער נאָך א מין משוגע, ווען ער וואָלט נישט געווען משוגע, וואָלט ער דאָך נישט געהאַט חשק צו ווילנע.

(דאָס ווייטערע קומט)

יודישע קאָלאָניעס פערפלייצט מיט הונדערטער דעלעגאַטען

פון רוסישע אַרבייטער פון „רויטע אַרמייצעס"

מאָסקווע (ימ״א) עקסקורסיעס פון הונדערטער אַרבייטער און רויטע אַרמייצעס אין די יודישע קאָלאָניעס איז א נייער מיטעל, וואָס די סאָוויעטישע מאַכט בענוצט אין קאַמף געגען אַנטיסע־מיטיזם.

די יודישע קאָלאָניעס אין קרים און אויך אוקראַינע זענען איצט פערפלייצט מיטגליך מיט צעהנדליגער דעלעגאַציעס פון פאַבריקען, מיליטערישע אָפּטיילונ־גען, א ז שולען וואָס ווערען געשיקט פון אַלע טיילען פון ראַטען־פערבאַנד כדי צו זעהן מיט זייערע אייגענע אויגען ווי אַזוי די יודען אַרבייטען אויף די פעל־דער אַלס פּויערים. די דאָזיגע דעלעגאַ־ציעס וועלען נאָכהער דאַרפען אַרויס־טרעטען אויף גרויסע מאַסען־פערזאַמלונ־גען און איבערגעבען זייערע איינדריקען פון די קאָלאָניעס, אָפּלייקענענדיג דערביי דעם בלבול, אז יודען זענען נישט קיין אַרבייטענדער עלעמענט.

קאַרל ראַדעק, דער געוו. פיהרער פון דער לינקער טראָצקיסטישער אָפּאָזיציע. וואָס איז איצט שוין צוריק אין מאָסקווע האָט אין א געשפּרעך מיט׳ן קאָרעספּאָנ־דענט פון דער „ימא" ערקלערט, אז ער קלייבט זיך אויך אַרויספאָהרען אין די קאָלאָניעס, כדי צו זעהן, ווי אַזוי די יו־דען האָבען זיך איינגעאָרדענט.

א דעלעגאַציע פון פּויערים און אַרבייט־טער פון מאָסקווער געגענד איז איצט אָפּגעפאָהרען אין די יודישע קאָלאָניעס אויף צוויי וואָכען צייט. א צווייטע דעלע־גאַציע פון פּויערים איז אויך אַרויסגע־פאָהרען פון ווייס־רוסלאַנד, די אַרביי־טער פון די פאַבריקען אין דניעפּראָפּעט־ראָווסק האָבען אויך אַרויסגעשיקט א דעלעגאַציע אין די יודישע קאָלאָניעס.

הונדערטער אַרבייטער פון פערשידע־נע מיילען אוקראַינא האָבען די לעצטע טעג בעזוכט די יודישע קאָלאָניעס אין אָדעסער ראַיאָן. זייער רייזע האָט זיך פערענדיגט מיט א ברידערליכער דעמאָנ־סטראַציע אין די קאָלאָניעס, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט אויך נישט־יודישע פּויערים פון די אַרומיגע דער־פער.

די איינדרוקען וואָס די דאָזיגע מחנות דעלעגאַטען טראָגען אַרויס פון די יודי־שע קאָלאָניעס זענען זעהר גוטע. פיל פון די דעלעגאַטען זענען זיך מודה, אז זיי אַליין האָבען אויך נישט געגלויבט אין דער פעהיגקייט פון יודען צו ווערען ערד־אַרבייטער, איצט אָבער, זעהענדיג די יודישע אַרבייט אויף די פעלדער, האָ־בען זיי זייער מיינונג געביטען.

טשאַרלי טשאַפּלין אין ארץ־ישראל

ירושלים (ימ״א) דער בערוהמטער קינאָ־אַרטיסט טשאַרלי טשאַפּלין זאָל אין אויגוסט ה. י. בעזוכען ארץ ישראל.

דעם מאן לעבט זיך איצט שווערער, ווי דער פרוי

די פרוי האט אי גלייכע רעכט אי פריווילעגיעס.—פאר וואס עס ווערט אלץ שווערער צו זיין א מאן.—עטליכע אינטערעסאנטע פאקטען וועגען דער פראגע.

מענער גלעטען זיך איבער'ן בייכל און ווילען זיך און אנדערע איינרעדען, אז קיין בעסערע זאך איז גאר נישטא אויף דער גאנצער וועלט ווי געבוירען צו ווערען א מאן. קומט איצט איינע א מיס מאוד קראפטס, אנ'אדוואקאטין און שריפטשטעלערין פון לאנדאן און לאכט זיך אויס פון דער דאזיגער מענערשער בערוהמעריי.

אמאליגע יאהרען איז אפשר טאקע בעסער געווען צו זיין א מאנסביל. די פרוי האט דעמאלט כמעט קיין שום רעכט נישט געהאט: וויפיל זי זאל נישט געווען פערמאגען, ווי רייך זי זאל נישט געווען זיין, איז זי געווארען ארום, אויב זי האט חתונה געהאט, ווייל נאך דער חתונה איז אינגאנצען איהר פערמעגען אריבער אויטאמאטיש צום מאן. איצט אבער זענען דא פאר-פעלקער און ענג-לאנד, וואס דער מאן איז ארום, ווי די פינסטערע נאכט, און דאס ווייב איז רייך ווי קרח.

אמאליגע יאהרען האט א פערהייראטע, און לאנדאן, נישט געקאנט באנק-ראטירען. געווען פאלען, ווען אנ'אונפער-הייראטע ליידי איז געשטאנען אויף דעם שוועל פון באנקראט און האט זיך פון דעם געראטעוועט מיט דעם, וואס זי האט און דער גיך חתונה געהאט. די קרעדיטארען האבען שוין געהאט צוגעגרייט אלע דאקומענטען אויף צו ער-קלערען זי באנקראט און שוין געהאט אפילו אנגעגרייט קונים, וואס זאלען איהרע גיטער, אדער מטלטלין, מעבעל און צירהונג אפקויפען. האט זיך פון דעם די פרוי דערוויסט און געשטעלט א שנעל-לע חופה. די חופה האט זי געראטעוועט פון אלע צרות. איהר פערמעגען איז ארי-בער צום מאן, און דער מאן ווידער איז דאך קיינעם פון איהרע קרעדיטארען קיין געלד נישט שולדיג געווען.

הײנט איז די פרוי פעראנטווארטליך, פונקט ווי א מאן. אויב זי איז שולדיג געלד, קאן מען זי ערקלערען געזעצליך באנקראט און זי פערפאלגען. נישט קוי-קענדיג דערויף, צי זי איז פערהייראט, אדער זי איז אנ'אלמנה, אדער א בתולה.

הייסט דאך דאס, אז די פרוי האט קיין סך נישט געוואונען פון דעמאנציפאציאן אויסגלייכונגס פאר'ן געזעץ: זי איז טאק-קע געווארען בערעכטיגט צו האבען נאך דער חתונה אייגענטום. דערפאר אבער איז זי געווארען פעראנטווארטליך פאר איהרע חובות און מען קאן איהר פונקט אזוי פערפאלגען, ווי מען פערפאלגט א מאן, אנ'אגזועצער.

לאזט זיך אבער אויס, אז — ניין. די פרוי איז פארט פריווילעגירט. מען האלט זי פארט פאר א מיוחסת און איהר איז פארט בעסער ווי דעם מאן, און אט פאר-וואס:

מען קאן די פרוי פערפאלגען פאר באנקראט נאר דעמאלט, ווען זי איז א „בוזנעס-ליידי". האט זי אבער קיין געשעפט נישט, מעג זי זיין ווי רייך, מעג זי זיין א מורא'דיגע אייסבערגענערין, קאן מען זי נישט פערקלאגען און געריכט.

א פערהייראטע פרוי קאן מען נישט אמת זעצען און געפענגניש דערפאר, וואס זי האט נישט בעצאהלט. אדער וויל נישט בעצאהלען איהרע חובות. א מאן אבער קאן זעהר שנעל ארייגעזעצט ווערען און „הד גריא" פאר אזא מעשה, וויל —

דער מאן איז נישט קיין מיוחס: אויב ער געמט סחורה, ער בארגט געלד, מוז ער בעצאהלען! נישטא קיין תירוצים און קיין מיטלען!

און חוץ דעם זענען פאראן אנדערע טויזענד און איין געזעץ, וואס מאכען דער פרוי בעקוועמער דאס לעבען און דעם מאן — שווערער.

אט, למשל, מוז דער מאן מפרנס זיין דאס ווייב אפילו דעמאלט, ווען זי אליין זאגט און געריכט, אז זי וויל מיט איהם מעהר נישט וואוינען.

עס זענען דא פרויען, וואס זענען רייך רייך, וואס קאנען אויסקומען אהן דעם מאנ'ס מזונות. פונדעסטוועגען וואס איידר דער ריכטער צו'פסק'ענען א סומע געלד וועכענטליך, לויט דעם מאנ'ס פער-דינסטען. און אויב דער מאן האט קיין חשק נישט צו פאלגען דעם ריכטער'ס פסק, קאן זי איהם ארייזעצען און טורמע.

עס איז אבער נאך דערווייל נישט גע-ווען דער ריכטער, און עס איז נאך ביז איצט נישט געפונען געווארען דער יאלד, וואס זאל אנקלאגען דאס ווייב און גע-ריכט און בעטען, מען זאל איהם בע-שטימען א געוויסע סומע וועכענטליך פון זיין ווייב'ס פערמעגען. מעג די פרוי זיין די פולע שולדיגע און א נט-פראצעס, וועט דעם ריכטער אפילו נישט קומען אויף דער מחשבה צו בעשטראפען זי מיט געלד, אדער טורמע.

זי מעג, זי איז די מיוחסת. ער אבער טאר נישט.

די לאנדאנער אדוואקאטין ברענגט נאך פאקטען, לויט וועלכע עס שטעלט זיך ארויס, אז צו זיין א פרוי איז די לייכטסטע זאך און דער וועלט, און אז צו זיין א מאן איז ביטער ווי גאל.

צווישען די פיל געזעצען און ענגלאנד, וואס פריווילעגירען די פרויען, ברענגט זי אויך פאלגענדע געזעץ: אויב דער מאן גנב'עט און ברענגט דעם ווייב, מעג זי דאס צונעמען ביי איהם און זיך מיט דעם בענוצען, לאמיר זי ווייס קלאר, אז די זאכען זענען גנבה'שע. פערקעהרט ווידער טאר דער מאן זיך נישט צוגרייכ-רען צו א זאך, וואס זיין ווייב גנב'עט.

און נאך פון א געזעץ דערצעהלט מיס קראפטס, פון וועלכען מיר זעהען בע-שיינבערליך, אז עס איז בעסער און בע-קוועמער געבוירען צו ווערען און א קליי-דעל מיט זיידענע זאקען, איידער און הויזען מיט שלעקעס.

טאמער דערוויסט זיך פאליציי, אז איער ווייב האט אייך געהאלפען אנט-לויפען, אדער אויף אנ'אנדערען אופן אויסמיידען דאס געזעץ, קאן מען איהר גארנישט טון. זי האט די פולע רעכט

(ענדע—זייט 6)

די טראגעדיע פון א מוטער-מערדערין

פון י. ברוידע'ס בוך „אין סאוויעטישען געריכט"

און א דארף ניט ווייט פון מאסקווא, האט צוזאמען מיט אנ'אלטער מאמען און מיט א שוועסטער אנ'ארבייטערין און דער פאבריק, געוואוינט די 30-יעה-ריגע פראסקאוויא שלענסקאיא.

די פאמיליע האט זיך און גאנצען דארף גערעכענט פאר אנ'אונארמאלע. די מוטער איז געווארען יונגערהייט אנ-אלמנה, און נאכ'ן טויט פון איהר מאן איז זי קראנק געווארען אויף די נערווען. עפטמאל זענען מיט איהר פארגעקומען אנפאלען, און דעמאלט האט זי זיך גע-ווארפען אויף די ארומיגע. מיט וואס זי האט נאר געכאפט. און דער צייט פון איינעם אזא אנפאל האט זי פערוואונדעט מיט א מעסער פראסקאוויא'ן. אויך די שוועסטער אנא האט בעקומען ביורושה די נערווען-קראנק פון דער מוטער. זי איז געווען אנ'אויפגערעגטע און א טוי-מעלדיגע, זעהר אפט איז זי געווען און א געררייצטען צושטאנד, און דעמאלט האט זי אלעמען און שטוב שרעקליך געזידלט, אט און אזא מין סביבה איז אויסגעוואקסען פראסקאוויא. און עס איז קלאר, אז די גאנצע אומגעבונג האט שווער געווירקט אויף איהר: דא האט זי געקריגען קלעפ פון דער מוטער, דא האט איהר די שוועסטער געגרוזשעט, אזוי, אז זי האט קיין רוהיגע מינוט נוט געהאט.

עס איז איהר געווען און שטוב אזוי שלעכט, אז זי האט געזוכט טרייסט און דרויסען, און זי איז נאך יונגערהייט זיך צוזאמענגעגאנגען מיט אנ'ארבייטער פון דער דערבייאיגער פאבריק און האט גע-בוירען צוויי קונדער פון איהם, א יונגעלע און א מיידעלע. דער ארבייטער האט איהר אבער באלד געווארפען, און דורכ'ן געריכט האט זי בעקומען פון איהם 10 רובל אלימענטען פאר'ן יונגעל. פאר דער מיידעל האט זי נוט בעקומען קיין אלי-מענטען, ווייל זי האט נוט געקענט בע-ווייזען, אז זי איז געבוירען געווארען פון איהם.

פראסקאוויא האט צערטליך געליבט די קונדער, און נוט געקוקט אויף דעם, וואס אלע שטוב-ארבייטען זענען געלע-גען אויף איהר, האט זי דאך זעהר גוט אויפגעפאסט אויף די קונדער, און דער גאנצער דארף האט איהר געהאלטען פאר אנ'אויסגעצייכענטע מוטער.

איינמאל איז און דעם דארף אויף ארי-בייט געקומען א טישלער סטעפאנאוו. ער איז שוין געווען א מאן פון א יאהר 45, מיט הארטע, שטרענגע געזיכט-שטריכען און מיט א גרויסער שווארצער בארד. סטעפאנאוו האט געשטאמט פון ערגעץ א ווייטער געגענד און ער איז ארומגע-גאנגען אויף ארבייט פון איין דארף און אנדערן. בכלל איז ער געווען פון יענע דארפישע קוואלערען, וועלכע האבען גרויס ערפאלג ביי די דארפישע פרויען.

באלד ווי ער איז געקומען אויף אר-בייט ביי דער משפחה שלענסקי, האט ער געווענדעט אויפמערקזאמקייט אויף ביי-דע שוועסטערן. און אנהויב איז ער, אזוי ווי פראסקאוויא האט שפעטער דערצעהלט, זיך צוזאמענגעגאנגען מיט אנא, אבער אזוי ווי זי איז אנגעהויבען שוואנגער געווארען, האט ער זיך מיט איהר מעהר גוט אונטערגעבירט, און ער האט געווענ-דעט זיין אויפמערקזאמקייט אויף דער עלטערער שוועסטער, אויף פראסקאוויא. און פראסקאוויא, וועלכע האט זיך גע-פוהלט איינזאם און פערווארפען און איר פאמיליע, איז אינגאנצען אונטער-געפאלען אונטער דער השפעה פון סטעפאנאוו'ן. זי גיט זיך איהם אינגאנ-צען איבער מיט לייב און נשמה, און איהרע געפוהלען צו איהם וואקסען פון טאג צו טאג.

סטעפאנאוו אבער איז א קאלטער און א גלייכגילטיגער מענש, איהם אינטערעס-סירט ניט, וואס די פרוי איז אזוי צערט-ליך צוגעבונדען צו איהם, און ער ליבט איהר גוט א ברעקעל. איהם אינטערעס-סירט נאר, וואס פאר א מאטעריעלע נוי-צען ער וועט האבען דערפון, וואס די פרוי איז און איהם אזוי פערליבט.

פראסקאוויא האט געהאט א טייל און דעם געזונד, וואו זי האט געלעבט, און דעריבער האט ער אנגעהויבען שלייפען די צווייטע אויף איהר חלק ירושה. ער האט פראסקאוויא'ן איינגערעדט, אז אויף זייער פערבינדונג קוקט ער ווי אויף א שטענדיגען צוזאמענלעבען, און ער האט געמאכט פלענער וועגען דעם, ווי אזוי ער וועט איהר בעפרייען פון איהר איבערדרוסיגער פאמיליע און ווי אזוי זיי וועלען שפעטער איינאָרדנען זייער לעבען פאר זיך.

פראסקאוויא האט תמיד געגלויבט און זיינע ערנסטע געפיהלען, און זי האט איהם נאר געקוקט און די אויגען, כדי צו טרעפען יעדען קלענסטען פערלאנג זיינעם, און ווען סטעפאנאוו האט איהר פערלעגט זיך אפצוטיילען פון דער בעל-הביתישקייט און צו פערקויפען איהר טייל, האט פראסקאוויא זיך באלד אפגעטיילט און האט פערקויפט איהר חלק צו איהר מוטער און איהר שוועס-טער פאר 300 רובל. א העלפט פון דער סומע האט סטעפאנאוו באלד בעקומען אויפ'ן האנד. די אנדערע העלפט געלד איז געבליבען דערווייל ביי דער שוועס-טער אנא, און זי האט דאס צוגעזאגט אויסצוצאהלען און א יאהר ארום.

פראסקאוויא'ס מאמע, וועלכע איז אומצופרידען געווען מיט דעם, וואס זי האט געדארפט אויסצאהלען איהר טאכ-טער דאס געלד, און וואס איהר טאכטער איז זיך צוזאמענגעגאנגען מיט סטעפא-נאוו'ן, האט בעווידען ארויסגעטריבען פון שטוב, און זיי האבען זיך בעזעצט און שטאל. און א קורצער צייט ארום זענען זיי אריבערגעצויגען און אנ'אנדער דארף און די ביידע קונדער האט פראסקאוויא דערווייל געלאזען ביי איהר מוטער. און א געוויסער צייט ארום האט אנא איינ-געקלאגט פראסקאוויא און געריכט און געפאדערט פון איהר געלד פאר'ן איינהאל-טען די קונדער. דעמאלט איז פראסקא-וויא געקומען צו פאהרען, אפגענומען פון דארטען די קונדער און זיי אוועק-געפיהרט צו זיך.

פון יענער צייט אבער האט סטעפא-נאוו'ס בעציהונג צו פראסקאוויא'ן זיך גענומען ענדערן. נאכדעם, ווי ער האט בעקומען די גאנצע געלד פאר דער אויס-טיילונג פון דער ווירטשאפט, האט ער שוין אויפגעהערט צו רעדען וועגען לע-בען א פאמיליען-לעבען, וועגען קויפען זיך א קיעלע, — ער איז געווארען אלץ פערביסענער און אויפגערעגטער, ביז ער איז אוועקגעפאהרען קיין מאסקווא דאר-טען בעקומען ארבייט און געלאזט און דארף פראסקאוויא מיט די קונדער. ער איז צו פראסקאוויא'ן און דארף כמעט קיינמאל נוט געקומען. ער האט איהר נאר געשיקט אויף צום לעבען נוט מעהר ווי 2 רובל א וואך.

שטענדיג, ווען ער איז אראפגעפאה-רען צו פראסקאוויא'ן, האט ער גערעדט וועגען דעם, אז די קונדער, — דאס איז אנ'איבריגע לאסט, אז צוליב זיי איז איהם שווער צו לעבען מיט איהר, אלע צרות קומען פון די קונדער.

פראסקאוויא האט געזיפצט, געוויינט, אבער זי האט קיין העזה נוט געהאט צו זאגען עפעס אנטקעגען, און נוט גע-וואוסט, וואס זי זאל טון. סטעפאנאוו'ן האט זיך אנגעהויבען צו בעציהען צו די קונדער אלץ ערגער. איינמאל האט ער אראפגעווארפען דעם יונגעל פון שטול, און פראסקאוויא האט גענומען בעהאל-טען די קונדער, בעת זי האט געוואוסט, אז סטעפאנאוו דארף קומען. ער האט אנ-געהויבען אלץ ווענוגער און ווענוגער צו שיקען, ביז ער האט גאר אויפגעהערט צו שיקען געלד. פראסקאוויא און די קונדער האבען געהונגערט. פאר דער דירה האט מען נוט בעצאהלט, און ווען זי האט געבעטען סטעפאנאוו'ן, ער זאל איהר נעמען צו זיך קיין מאסקווא, האט ער פערביסען געענטפערט:

— איך האב דיר דארטען נוט וואו צו לעגען מיט די קונדער. דיך אליין וועל איך נעמען, אבער די קונדער וויל איך מעהר נוט זעהן.

אויסגעמוטשעט פון דעם שטענדיגען הונגערן און פון דער מורא צו פערלי-רען סטעפאנאוו'ן, האט פראסקאוויא און איינעם א קאלטען, ווינטערדיגען טאג גענומען איהרע קונדער און אוועק מיט זיי און איהר געבוירענעם דארף, און דעם דארף, וואו איהר מוטער און איהר שוועסטער האבען געוואוינט. זי האט גע-וואוסט, אז די הויז פון איהר מוטער איז איצט פאר איהר א פרעמדע הויז, אז זי האט דארטען מעהר קיין שום חלק נוט און אז די קראנקע, האלב-משוגענע פרויען וועלען איהר ארויסווארפען און גאס צוזאמען מיט איהרע קונדער. אבער זי האט קיין אנדער אויסוועג נוט געהאט. די פערצווייפלונג האט איהר געטריבען, און אפילו, ווען זי איז פערבייגעפאהרען מאסקווא און האט געוואוסט, אז דא, און דער שטאט וואוינט א מענש, וועמען זי ליבט, האט זי אויך מורא געהאט צו ווייזען זיך פאר איהם מיט די קונדער, ווייל זי האט געוואוסט, אז ער וועט איהר אויך צוזאמען מיט די קונדער ארויס-ווארפען.

און אזוי האט די אומגליקליכע פרוי בעשלאסען צו געהן אהין א בעשטימטען ציל. זי האט שפעטער דערצעהלט, אז ווען זי איז געווען אויפ'ן וואקזאל, איז איהר אויפגעקומען אויפ'ן געדאנק אי-בערצולאזען די קונדער אויפ'ן וואקזאל און אליין אוועקפאהרען. אבער זי האט זיך בעקלערט, דאס נוט צו טון.

— עס איז מיר געווארען עפעס גרוי-ליג — האט זי שפעטער דערצעהלט — ווען איך האב זיך פארגעשטעלט, ווי די צוויי קונדערלעך וועלען בלייבען אליין צווישען דעם גרויסען געזעמל מענ-שען, וועלען ווארפען ארום זיך הילפ-לאזע בליקען און וועלען וויינען: „וואו איז די מאמע, וואו איז די מאמע?" איך האב בעשלאסען דאס נישט צו טון און איך האב זיך אריינגעזעצט און צוג צוזאמען מיט די קונדער.

שפעט ביינאכט איז זי אנגעקומען אויף דר סטאנציע, פון וואנען זי האט נאך געדארפט געהן צופוס אכט ווערסט ביז'ן דארף.

עס איז געווען א שרעקליכער פראסט און פראסקאוויא, אנ'אויסגעמאטערטע א דערשלאגענע דורך איהר פערצווייפעל-טער לאגע, האט זיך געשלעפט דורך דעם פערפרוירענעם וועג, טראגענדיג די קונדער אויף זיך: דער יונגעל איז גע-זעסען ביי איהר אויפ'ן רוקען און האט ארומגעכאפט דער מאמעס האלז מיט די הענטלעך, די מיידעלע האט זי גע-טראגען אויף די הענט.

דער פראסט האט איהר אלץ מעהר און מעהר דורכגענומען. דער וועג איז געווען גלוטשיג און בערגעלדיג, און די אויסגעמאטערטע פראסקאוויא איז גע-גאנגען, איז געפאלען, האט זיך געהויבען און איז ווייטער געגאנגען. די אפ-געשוואכטע פרוי, וועלכע האט שוין לאנג נוט געגעסען, און וועלכע האט נאך אויס-טערדעם געטראגען אויף זיך א שווערע משא פון צוויי קונדער, איז געבליבען אינגאנצען אהן כחות. און דא האבען די קונדער אויך אנגעהויבען וויינען פון קעלט.

דער וועג האט געפיהרט פאושע רעד

(ענדע—זייט 6)

לאָדזשער כראָניק.

שטאָט-פּרעזידענט זשעמיענצקי קומט שוין ענדע חדש צוריק קיין לאָדז

(§) ווי בעקאַנט איז דער לאָדזשער שטאָט-פּרעזידענט זשעמיענצקי מיט עט־ליכע וואָכען צוריק ערנסט קראַנק גע־וואָרען אין וואַרשא בעת זיין אינטער־ווענץ וועגען קרעדיטען פאַר לאָדז און האָט געמוזט אַרויספאָהרען אויף קוראַציע קיין אויסלאַנד. ווי מען אינפאָרמירט אונז פון גאָנצבעבענדע קרייזען איז די קוראַציע פון שטאָט-פּרעזידענט אויסגע־פאַלען זעהר גינסטיג, אַזוי אַז פּרעזי־דענט זשעמיענצקי וועט נאָך סוף היינ־טיגען חדש צוריקקומען קיין לאָדז און וועט צוריק איבערנעמען זיין אמט.

ווער ווייס?

עס איז אַוועקגעקומען דאָס 8-יעהרי־גע יונגעלע שלמה פעלשטיין פון קאַ־מיענגא 18. ווער עס ווייס עפּעס וועגען איהם, ווערט געבעטען צו מעלדען זיינע עלטערן.

פּייערליכע עפענונג פון דער האַנדווערקער-קאַמער אין לאָדז

די יודישע מיטגלידער פון פּאָלודניאָווע 4 פערלאָזען דעמאָנסטראַטיוו די זיצונג, ווייל זייערע קריסטליכע חברים האָבען געבראָכען דעם אָפּמאַך

(ג) נעכטען ביי טאָג איז אין לאָקאַל פון דער „רעסורסאַ זשעמיעשניטשאַ" (קיליגסקי-גאַס 123) פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפענונג פון דער לאָדזשער האַנדווערקער-קאַמער.

דעם פאָרמעלען אַקט פון דער ערעפ־נונג האָט דורכגעפיהרט דער נאַמשטעלנוק פון דער אינדוסטריע-אָפּטיילונג ביי דער וואָיעוואָודזטווע, ה' פּיאַסקאָווסקי, וועל־כער האָט ביי דער געלעגענהייט געהאַלטען אַ רעפעראַט וועגען די צילען און אויפגאַ־בען פון דער האַנדווערקער-קאַמער, אַלס אַן אינסטאַנץ, וואָס דאַרף נאָרמירען די פערהעלטנישען אין דער מלאכה.

דער עלטסטער, לויט די יאָהרען, מיט־גליד פון דער האַנדווערקער-קאַמער, אַ קריסטליכער בעל-מלאכה פון דער פּראָ־ווינץ, האָט איבערגענומען דעם פאָרזיץ פון דער פייערליכער זיצונג. ער לייטעט איבער די טאָג-אָרדנונג און פערבעט אַלס סעקרעטאַר דעם יודישען האַנדווער־קער-פערשטעהער ה' סענדראַקאָווסקי. דער לעצטער זאָגט זיך אָפּ פון דעם אַמט מחמת צוליב קראַנקהייט איז ער נישט ביכולת צו שרייבען. זיין אָרט פערטרעט דער קריסטליכער מיטגלידע קאָווינ־סקי.

די האַנדווערקער-קאַמער טרעט צו וועהלען איהר פּרעזעס. עס ווערט אַרויס־געשטעלט די איינציגע קאַנדידאַטור פון ה' שוואַנקאָווסקי, דער פאָרזיצער פון דער „רעסורסאַ זשעמיעשניטשאַ". פון די 26 פּערזאָן, וואָס האָבען זיך געפונען אויף דער זיצונג, האָט די קאַנדידאַטור פון ה' שוואַנקאָווסקי בעקומען 23 שטי־מען (ס"ה צעהלט די האַנדווערקער-קאַ־מער 30 מיטגלידער). ה' שוואַנקאָווסקי איז אַזוי אַרום אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס „ערשטער האַנדווערקער פון לאָדז" פאַר'ן צומרעטען צו די וואַהלען פון וויצע-פּרעזעס פון דער האַנדווערקער־קאַמער, האָבען די פערשטעהער פון פּאָ־לודניאָווע 4, וועלכע רעפּרעזענטירען דאָס הונגע יודישע האַנדווערקערטום, אָנגע־וויזען, אַז דער אָפּמאַך צווישען פּאָלוד־ניאָווע 4 און די קריסטליכע האַנדווער־קער-פערטרעטער איז געווען קאַליע גע־וואָרען. צוליב דעם געפּונקט, די רעפּרע־זענטאַנץ פון האַנדווערקער-פערבאַנד פּאָלודניאָווע 4 פאַר גויטיג צו דערמאָנען און דעם געמיינזאַמען אָפּמאַך, אַז די יודען זאָלען האָבען דעם ה' סענדראַקאָו־סקי אַלס וויצע-פּרעזעס און דעם ה' קאַ־זשימיערסקי און דער פערוואַלטונג פון דער „קאַמער".

די אַנוועזענדע האָבען אויסגעהערט די דעקלאַראַציע אָבער אויסגעוועהלט אַלס וויצע-פּרעזעס האָבען זיי דעם ה' ב. קאַ־זשימיערסקי.

די האַנדווערקער-פערשטעהער פון פּאָ־לודניאָווע 4. האָבען אַלס פּראָטעסט דעמאָנסטראַטיוו פערלאָזען די זיצונג.

אויף דער ווייטערדיגער בעראַטונג זיי־נען בלויז איבערגעבליבען פון די יודען די פּאָר נעצעהלטע מיטגלידער פון זאַ־וואַדזקאַ 5.

אַ אונגליקס פאַל ביי דער אַרבייט

(וו) עהערגעכטען אין אָוונט האָט אין עטיננאַג'ס פאַבריק אויף יוליוש גאַס 34 פּאַסירט אַ אומגליקס פאַל. די 17 יאָהריגע אַנאַ נאָוואַק אַ שפּינערין האָט אונפאָרזיכטיגערהייט צוגעטון די האַנט צו די טריבעס און דאָס ראָד האָט איהר שטאַרק צוקאַלעטשעט די האַנט. פאַנאַ־מאָוויץ האָט דער געליטענער ערשטע הילף.

נאַכט-דיזשורען אין די אַפּטייקען.

היינט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: אַנטאָניעוויטש, פּאַביאַניצער 50; באַנדזשינסקי, פּעטריקאָווער 164; טראַש־קעוויטש, גושעוואָר 19; רעמפּיעלינסקי, אַנדזשעיאַ 28; זונדעלעוויטש, פּעטרי־קאָווער 25; קאָספּערקעוויטש, זגערזשער 54; טראַכאַווסקאַ, בזשעזשינער 56.

פערלוירען געגאַנגען

אַ יונגעלע פון 3 יאָהר. טראָגט אַ סאַ־מעט הימעלע, אַ שוואַרץ שירצל. אָפּ־צונעמען ביי ם מורה-הוראה ר' לייבוש ראָזענבערג פּאָמאָרסקאַ 4.

דער מבול פון וועקסעל-פּראָטעסטען און די וואַקסענדע מחנה פון אַרבייטסלאָזע

לאָדז, אַלס צענטער פון דער פּוילי־שער טעקסטיל-אינדוסטריע פיהלט צום מעהרסטען דעם ווירטשאַפטליכען קרי־זיס, וואָס פערשאַרפט זיך אונאויפהער־ליך. די צאָהל רעדוקציעס און די פאַ־בריקען פערגרעסערט זיך פון טאָג צו טאָג.

אַ גרויסע השפּעה אויף דעם מבול פון די רעדוקציעס און די גרעסטע לאָדזשער פאַבריקען האָט אויך דער איצטיגער טויטער סעזאָן. דערהויפּט פערקויפט זיך נאָר זומער-סחורות צו 15—30 פּראָ־צענט בילינגער פון נאָרמאַלען פּרייז. אויך די נאָרן-בראַנזשע לעבט איצט איבער אַ שווערען קריזיס. מ'קוקט אויס אַ גראָ־שען ליזונג. דאָס נעמט זיך דער עיקר פון דעם, וואָס דאָס אַרבייטסלאָזע לאָדז האָט אין די לעצטע יאָהרען שטאַרק פערגרעסערט די צאָהל שפּינדלען פון די שפּינערייען. ביי נאָרן איז איצט דער אונטערשיד פון די וועקסעל-פּרייזען בין קאַסאַ 10 פּראָצענט. און די וועקסלען האָבען אַ לויף-טערמין פון 5—7 חדשים. וועקסלען נעמט מען פאַר נאָרן נאָר פון גרויסע טעקסטיל-אונטערנעמונגען, דאַ־גענען קליינע פירמעס. וויל מען נישט געבען אויף קרעדיט.

דער מבול פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערט אויך מיט יעדער וואָך גרעסער. בלויז אין יוני זענען אין לאָדז פּראָ־טעסטירט געוואָרען 50,122 וועקסלען אויף אַ סומע פון 9,941,264 זל., בעת אין חודש מאַי האָט די סומע פון די פּראָטעסטירטע וועקסלען בעטראָפען 259,613,628.

די שטימונג אין די ווירטשאַפטליכע קרייזען איז דערום זעהר אַ פּעסימיס־טישע; אַלע בראַנזשען און מסחרים קאָ־קען אויס אַ שטיקעלע אויפלעבונג, אָבער קיין שום אומשטאַנד איז לעת-עתה נים מסוגל אַריינצובריינגען אַ שטראַהל האָפנונג אויף אַ גיכער ענדערונג צו בעסערען. א. ב.

—0—

געשאַפען אַ צענטראַלע פון שעורי ערב'ס אין לאָדז

(—) אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס די שעורי-ערב'ס אין לאָדז, געפי־נען זיך אין אַ זעהר שלעכטע מאַטעריע־לער לאַגע, וועלכע האָט אויך אַ ווירקונג אויף דער גייסטיגער זייט פון די דאָזי־גע אינסטיטוציעס, איז זייט איניגע חדשים אויף דער איניציאַטיוו פון אַ פּ־גינגע אַנגעזעהענע עסקנים. ס'איז גע־שאַפען געוואָרען; אַ צענטראַלע, וועמענס אויפגאַבע עס זאָל זיין, צו זאָרגען פאַר דער גייסטיגער און מאַטעריעלער זייט פון די שעורי־ערב'ס אין לאָדז און אויף דער פּראָווינץ.

דאַנערשטאָג איז אין לאָקאַל פון „כתר צעירים" פאָרגעקומען די קאָנס־טיטואירענדע זיצונג פון'ם צענטראַל־ראַט, אויף וועלכער ס'איז געוועהלט גע־וואָרען אַ פּרעזידיום פון פאָלגענדע ה"ה: מ. ל. פּראַהמאַן — פּרעזעס, י. אָרבאַך און דאָרענבוים — וויצע-פּרעזעסען און מ. גאָזדזיק — סעקרעטאַר.

די עקזעקוטיווע האָט זיך אַזוי קאָנ־סטיטואירט: מ. זאַנדבערג — פּרעזעס, פּ. אַלמאַן און עהרליך — וויצע-פּרע־זעסען און ה' וויערזיי אַלס סעקרעטאַר.

ביי דער צענטראַלע איז אויך געשאַ־פען געוואָרען אַן אויבער-ראַט, וואָס גע־נוסט פון בריימסטע רעכט, ווי צו קווע־סטיאָנירען אַנגענומענע בעשלוסען א.א.וו.

דער אויבער-ראַט בעשטעהט פון ה. א. ש. בערמאַן, ה' ע. זילבערשטיין, הרה"ח. ר. ראָזאַנעס, לאַוונזיק ד. צ. זילבערשטיין, ראַטס. י. בילויער, דיר. קאַמי־ניעצ, ר' אביש פּעפּער, ראָזאַר י. צערע־בוים און ה' זרענסקי.

ווערבירונגס-אַקציע פון „יעאַס" געהט ערפאָלגרייך ווייטער

געשאַפען אַ גרויסען פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיטעט, צו פּאָפּולאַריזירען און צו פערגרעסערן די צאָהל מיטגלידער פון דער עמיגראַציע-געזעלשאַפט

(—) דאָנערשטאָג איז אין לאָקאַל פון צענטראַלען סוחרים-פעראיין (פּיע־טריקאָווער 10) פאָרגעקומען אַ גרויסע פערזאַמלונג פון „יעאַס", געווידמעט דער פראַגע וועגען רעאָרגאַניזירען די לאָדזשער אָפּטיילונג פון דער דאָזיגער עמיגראַציע-געזעלשאַפט.

עס האָבען זיך בעטייליגט פיל אָנגע־זעהענע היגע פּרעזענליכקייטען, עסקנים און בעל-טובה.

דער פאָרזיצער אינזש. פּראַשקער, האָט אין זיין רעדע אָנגעוויזען אויף דער וויכטיגקייט פון דער עמיגראַציע־געזעלשאַפט בכלל און בעזונדערס וועגען דער נויטווענדיגקייט צו רעאָרגאַניזירען און פערברייטערן די טעטיגקייט פון דער לאָדזשער אָפּטיילונג.

ד"ר מאַרמאַקאָווער האַלט אַ רעפע־ראַט, וועלכער שטעלט זיך אויספיהר־ליך אָפּ אויפ'ן עמיגראַציע-פּראָבלעם פון יודען, און קומט צום אויספיהר, אַז „יעאַס" טוט אַ נאַציאָנאַלעב אַרבייט פון גרעסטען בעדייט, און איבערדעם דאַרפען אַריינגעצויגען ווערען אין „יעאַס" אַלע קרייזען און שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. די אויפגאַבע פון דער איצטיגער פערזאַמלונג איז מאַ־כען, צו זוכען די וועגען און מיטלען, ווי אַזוי אַריינציציהען אין דער דאָזיגער נאַ־ציאָנאַלער אַרבייט וואָס גרעסערע קריי־זען פון די יודישער געזעלשאַפט.

דער פערשטעהער פון דער „יעאַס"־צענטראַלע, ה' בערגמאַן, דערפערירט דאַן וועגען דער פיל פערצווייגטער טעטיגקייט פון דער עמיגראַציע-געזעלשאַפט, וועל־כע גוט די עמיגראַנטען אַ לאַנדוווירט־שאַפטליכע און פּראָפּעסיאָנעלע צוגרייטונג. דער רעדנער מיינט, אַז די עמי־גראַציע-געזעלשאַפט דאַרף פערוואַנדעלט ווערען אין אַ פאָלקס-אינסטיטוציע, און וועלכער עס דאַרפען זיין פערטרעטען די ברייטע יודישע פאָלקס-מאַסען.

נאָך די רעפעראַטען ענטוויקעלט זיך אַ לאַנגערע דיסקוסיע, אין וועלכער עס בעטייליגען זיך לאַוונזיק יאָעל, מ. העל־מאַן, א. קאַן, רעד. ע. האַמבורסקי מ. ביאַלער, רייכענבאַך, גאָלדין און אַנד.

צום סוף ווערט אַנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציע:

1) די פערזאַמלטע פערשטעהער נאָכ'ן אויסהערן דעם רעפעראַט פון ה' ד"ר מאַרמאַקאָווער וועגען די צילען און דער טעטיגקייט פון דער צענטראַלער יודישער עמיגראַציע-געזעלשאַפט אין פּוי־לען און נאָך אַ ברייטער דיסקוסיע מיט דער בעטייליגונג פון פערשטעהער פון דער צענטראַלע פון דער געזעלשאַפט אין וואַרשע, ה' בערגמאַן, אָנערקענען די בעדייטונג פון דער געזעלשאַפט און זע־נען גרייט צוצוטרעטען צו דער אַרבייט, זי צו פּאָפּולאַריזירען און צו פערפעסטי־גען איהרע יסודות.

2) די פערזאַמלטע פּראָקלאַמירען זיך אַלס אַ פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיטעט פאַר דער עמיגראַציע-געזעלשאַפט. דער קאָ־מיטעט איז זיך מתחייב אַדורכצופיהרען אַ ברייטע פּראָפּאַגאַנדע אַרבייט פאַר דער לאָדזשער אָפּטיילונג פון דער צענ־טראַלער יודישער עמיגראַציע-געזעל־שאַפט צווישען די בעקאַנטע און אין די פערשידענסטע פעראיינען און אינסטי־טוציעס.

3) דער פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיטעט וועט צונויפרופען נאָך די זומער-פעריעס אין חודש סעפּטעמבער אַ אַלגעמיינע פער־זאַמלונג פון אַלע מיטגלידער, כדי אויס־צוקלייבען די לייטענדע אינסטאַנצען פון דער געזעלשאַפט

4) אַלס פאָרזיצענדער פון פּראָפּאַ־גאַנדע-קאָמיטעט ווערט אויסגעקליבען ה' אברהם קאַן.

—0—

יודישע „אומבעקאַנטע זעלנער"

וועגען וועלכע עס זענען אנגעקומען נייע ידיעות;

אין דער עגונות-צענטראַלע ביי דער „אגודת הרבנים" אין וואַרשא זענען דערהאַלטען געוואָ־רען בעגלויבטע ידיעות וועגען פאָלגענדע מיליטער־לייט, וואָס האָבען זיך בעטייליגט אין דער וועלט־מלחמה:

פּערבער לעאָפּאָלד, פּיליפּ טאַראַ, פרידמאַן אי־זידאָר, פישענבוים ליב, פעלדמאַן שמואל, פליש־מאַן דוד, פאַרקעס משה, פוטערזאַק מאַרקוס, פּע־ניגער יוסף, פרצהליך מענדל, פיש הענריק, פּערנ־באַך יוסף, פּיערשקיין רעגטאַ רעכטשטאָפּער יוסף־פרידמאַן מאיר, פּילאַזאָף יודאַ, פּערבער הירש. פּאַסיוואַלניק יצחק, פראַדטין שרגא פייטל בי יבקב בן כץ, פעלדמאַן יעקב בן צלי, פראַבלענקר יוסף, פאַלינגער בערנאַרד, פוקס פּערדינאַנד, פאַבעל נימן, פּצדער שלום, פייער לייב, פייערמאַן עדוואַרד־פרידמאַן דוד־ פעלדמאַן חיים, פּשעררוענקאַ יעקב, פּרעבלאַך אלכסנדר. פּעדיר משה, פליישער שמעון, פרידמאַן להדהיג, פישלער אברהם, פריידענבערג ליר, פענדלער מאַקס, פונקפעלמאַן איסיי, פרידמאַן שלום, פּעדעראָוו דניאל, פיש משה, פאַלקנער אָס־קאַר, פּאַקאָוויץ אלי, פרידמאַן דוד פּאַרשטע ישראל, פייגעלמאַן, פרידגין מנשה, פּהערמאַן ישראל פּערקער יונה, פייגעל טעבל, פרצהליך אַרנאָלד, פּעלדהיים מענדל, פרידמאַן יוסף, פּאַרמאַן אהרן, פעלדמאַן צבי, פיקס שלמה, פיש גרשון, פּראַקאַש יעקב, פרענקעל יוליוס, פייסנער אלימלך, פעלד־מאַן מאַרקוס, פּענינגאַרד אלי, פרידמאַן פון ראַדאָם פישמאַן מרדכי, פעלדמאַן ליב, פייערמאַן יוסף פישמאַן הירש, פרצסער אָוברי, פריידבערג אליעזר, פרידמאַן אלי, פרידלאַנד שמואל, פּערמאַן דוד, צי־פּעלניק יעקב אברהם, צוק יעקב, צוקער בערל, צאַרנאָלאָווסקי בער, צייטלין ארי ליב, צבראַנקע משה, ציקין יעקב, צודערער יצחק, צענשטאָיוער אינגאַך, צעלניקער דוד, ציטרין שמעון צימערמאַן יעקב, ציטרין אהרן ליב, צייקע יוסף, צוויק יעקב, צימערמאַן וואָלף, צאַגאַן אייזיק, ציפּאָרין יצחק, צי־ראַלניק מענדל, צירולניקאָוו ליב, צירוק דוד, ציג־לער פרידריך, צאַלעוויץ יעקב, צאַם מתתי', צמאַן חיים'

אינפאָרמאַציעס וועגן די אויבענדערמאַהנטע פּער־זאָנען, ווי אויך וועגען אַנדערע פערלוירענע, אָדער אַנטלאָפענע מענער, קאָן מען בעקומען אין דער עגונות-צענטראַלע.

אַלע צייטונגען אין אַלע לענדער ווערען געבעי־טען די רשימה איבערצודרוקען, למען תקנת בנות ישראל להצילן מכבלי העיגון.

לשכת מרכזית לעניני העגונות
על־יד אגודת הרבנים בפולניא
וואַרשא, דזיעלנאַ 4.
יו"ר הלשכה שלמה דוד כהנת.
המזכיר אריי יהודה ליב ליפשיץ.

אַדרעס: Wydział spraw „Agunot"
przy Związku Rabinów
Warszawa, Dzielna 4.

הלוואה פאַר 1 מיליאָן דאָלאַר פאַר לאָדז

די אונטערהאַנדלונגען אויף אַ גוטען וועג

(§) עהערגעכטען איז אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשא דער היצע שטאָט פּרעזי־דענט ד"ר וויעלינסקי, וואָס האָט אָפּגע־האַלטען אַ ריהה קאָנפערענצען אין פי־נאַנץ-מיניסטעריום מכח אַ אויסלענדישע הלוואה אין דער הויך פון 1 מיליאָן דאָ־לאַר. ווי מיר דערוויסען זיך זאָל אין די גאָהענטסטע טעג דער ענין אויף אַזוי פיל קאָנקרעטע, אַז די אונטערהאַנדלונגען זאָלען גיך קענען פינאַליזירט ווערען.

אַן'אָפּגעקיהלטע.

— דער פאַקט, אַז זי איז אויפגעטרעטען אין אַזאַ לאָקאַל, ווייזט, אַז איהר שטערן האָט געמוזט אונטערגעהן. די דאַרפסט ווייסען, אַז דאָס איז אַ קנייפּע פון לעצטען ראַנג. ווער עס האָט זיך דאָרט אַריינגעקריגען, וועט שוין קיין בעסערען אויפ־טריט אין ערגיץ נישט קריגען... און ווי עס זאָגט די דאָזיגע ציימונג איז זי שוין דאָרט אויפגעטרעטען נאָך מיט צוויי יאָהר צוריק. ערגעץ אויילען האָג! וואָס האָט געקאָנט געשעהען מיט איהר דורך דער גאַנצער צייט?

— דו ביזט, זעה איך, זעהר טרויעריג געשטימט!

— דו איראָניזירסט, רומאַ. אויב דו ביזט באמת אַ קלוגע פרוי, פאַר וועלכער איך האַלט דיך, דאַרפסטו פערשטעהן, אַז עס איז ערלויבט זיך צו אינטערעסירען מיט אַ פרוי, וועגען וועלכער מען האָט שוין אַ לאַנגע צייט נישט געהערט, און וואָס איז אַמאָל געווען אַזוי נאָהנט.

— איז אַוילען האָג געווען דיר נאָהנט?

— דו ווייסט דאָך אַליין דערוועגען.

— יאָ, דו האָסט מיר אַמאָל דערצעהלט, אַז דו ביזט געהען אין איהר פערליבט ביז משוגעת. זינט דעמאָלט האָס איך זיך!

— דו האָסט נישט דערצו קיין שום אורזאַך

— אַך, די פערשאָלטענע צייטונג! צו וואָס האָט זי דיך דערמאָנט וועגען איהר.

— רומאַ!

— איך וועל זיך נישט שעהמען אָפּען מודה צו זיין דערין: איך האָב נישט אויפגעהערט צו זיין איפערזיכטיג וועגען דער פרוי, צוליב וועלכער דו האָסט דיך שוין אַמאָל אַפּילו דועלירט. איך וויל מעהר נישט הערען איהר נאָמען... איך וועל נישט ערלויבען, דו זאָלסט דיך דערבאַרמען איבער איהר!

— ווי דו ווילסט, קינד... אונבעגענס, ביזט אָפּטער גערעכט. איך האָב נישט קיין רעכט צו האָבען רחמנות אויף איהר. איך טאָר עס נישט טון.

— פאַרוואָס נישט?

— ווער קאָן האָבען רחמנות אויף אַנ'אַנדערען, אויב ער ווייסט נישט, צו מען דאַרף נישט אַמאָל האָבען רחמנות אויף איהם אַליין?

די ווייטערדיגע טעג האָט מען מיט שווערינקייטען געקאָנט איבעראַלטען רומאַ'ן, זי זאָל אויפהערען צו זיין אַזוי שטאַרק בעשעפטיגט. הגם זי האָט צוגענומען אַ זונע־ [illegible]

שטאַנען ביים פענסטער און זיך צוגעקוקט צו די דאַמפערס, וואָס זענען אַדורכגעגאַנגען, שוואַומען: דעם טייך; עס איז אָנגעקומען פון לאָנדאָן אַ גרויסער דאַמפער, וואָס האָט אויפ'ן דעק געטראָגען עטליכע הונדערט מענשען, וואָס האָבען גענומען אַנ'אויספלוג אויבער'ן טייך. ברוינע קנוילען רויך האָבען זיך געהויבען אין הימעל אַריין און אין עטליכע מינוט איז דער גאַנצער הימעל געוואָרען טונקעל, אַפילו די זון איז צוגעדעקט געוואָרען. מען האָט געהערט דאָס געפייפערי פון די סירענעס. דאָס געקלאַפּערי פון די אייזנעהייצטע קעסלען, דאָס געלעכטער פון יונגע מיידלעך, וואָס האָבען געדרעט געפלוידערט צווישען זיך אין פרעהליך און מונטער געפּאַלעט מיט ווייסע טיכלעך.

צווישען רומאַ און מיט נאָרא אַנדערסען, אַ יונגע אלמנה, אַ מוטער פון אַ דריי יעהריג מיידעל, וואָס האָט געוואוינט אין שכנות'דיגען הויז, האָבען זיך אָנגעקניפּט פריינדשאַפטליכע בעציהונגען. מיט אַנדערסען, וואָס האָט מיט דריי חדשים צוריק פערלוירען איהר מאַן, וועלכען זי האָט פשוט פערגעטערט, האָט די ערשטע צייט נישט געקאָנט בעהערשען דעם וועהמאָג צוליב דעם פערלוסט פון איהר געליבטען מאַן; זי האָט זיך אָפּגערוקט פון דער וועלט, כדי צו לעבען אין איינזאַמקייט, פון וועלכער זי איז איצט אַרויסגעצויגען געוואָרען, וועהרענדיג פריינד מיט רומאַ'ן. רומאַ האָט ליב געקריגען איהר קליין מיידעלע, און מאַקסים איז געווען צופרידען, וואָס ביידע פרויען האָבען זיך דערנעהנטערט איינע צו דער אַנדערער. ער האָט גערן געהערט דערצעהלען די יונגע אלמנה וועגען איהר מאַן, וואָס פון זיין גוט האַרץ האָט זי זיך פשוט נישט געקאָנט אָנגלויבען און פון וועלכען זי האָט שטענדיג גערעדט מיט דער העכסטער ענטציקונג. ער האָט זיך שטענדיג אויסגעפרעגט, צי עס האָט לאַנג געדויערט, בוז זי האָט געקאָנט בעהערשען איהר צער און וועהמאָג, און צי עס איז איהר שווער אָנגעקומען צוריקצוקעהרען זיך צום נאָרמאַלען, אַלטעגליכען לעבען. ער האָט אָנגעוויזען רומאַ'ן אויף דעם אַנדערסען'ען ווי אויף אַ ביישפּיל, פון וועלכען זי זאָל זיך לערנען ווי נאָך צוריקצוקריגען דאָס גלייכגעוויכט נאָך אַ שווערען קלאַפּ, און כאָטש זי איז אַנ'אלמנה, האָט זי נאָך אַלע שאַנסען צו זיין אַמאָל גליקליך אין לעבען. עטליכע מאָל האָט ער געפרעגט די אלמנה, צי איהר מאַן האָט דערלעבט די געבורט פון זיין מעכ־טערל, און ווען זי האָט איהם געענטפערט, אַז יאָ, איז ער אַריינגעפאַלען אין אַ מרה־שחורה־דיגע מעלאַנכאָליע און לאַנגדויערנדיגער פערטראַכטקייט.

אין אַזעלכע מינוטען האָט ער לאַנג שפּאַצירט ביים טייך. ער האָט אויסגעזוכט ערטער, וואו מענשען געהען וועניג און וואו מען זעהט קנאַפּ לעבעדיגע בעשעפענישען.

[illegible]

אַמיליאָן דאָלאַר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון היינטיגער צייט

(37-טע פאָרטזעצונג)

מיט אַ שנעלער בעוועגונג האָט ער אַוועקגעלעגט די הענד אויפ'ן וויכען געזעם און דעם קאָפּ אַנגעשפּאַרט אָן דעם פּאַרענטש, אָבער פּלוצלונג האָבען די הענד אַנגע־ריהרט פּוס אַ ווייכע זאַך. ער האָט זיך אומגעקוקט. עס איז געווען אַנ'אַלטע ציימונג פון צוויי יאָהר צוריק, וואָס איז אַזש דאָ אַהער פערוואָרפען געוואָרען. די ציימונג איז געווען דער „דיילי טעלעגראַף" און איז געווען צוקנייטשט און גאָל פון אַלטקייט. ער האָט דאָס צושפּרייט אויף די קני און אָנגעקוקט דעם דאַטום... יאָ. עס איז פּונקט מיט צוויי יאָהר צוריק — האָט ער געמורמעלט.

— אָ, דאָ... — האָט ער אָפּגעזופצט.

— בעטקסטו נאָך יענער צייט? — האָט רומאַ געפרעגט, — ביזטו דעמאָלט געווען גליקליך?

— יעדענפאַלס בין איך געווען יונגער.

— דו האָסט דאָך ערשט צוויי און דרייסיג יאָהר...

— זעה! — האָט ער אויסגערופען, נישט ענטפערענדיג איהר: אויף דעם אויפ־געעפענטען בלאַט האָבען זיך געפונען אַנאָנסען. ער האָט איהר אויפמערקזאַם גע־מאַכט אויף איינעם אַנאָנס, וואָס איז געווען געדרוקט אין סאַמע אויבען-אָן:

שאַרעדיטש-מוזיק-האַל

אויפטריט פון דער וועלט-בעריהמטער זינגערין

איילען האָג

[illegible]

— אַך, די ערשטע!... — האָט מאַקסים געשעפּטשעט.

— פאַרוואָס ערשטאַונסטו דיך, וואָס זי איז אויפגעטרעטען אין אַזאַ לאָקאַל? — האָט רומאַ געפרעגט.

(פאָרטזעצונג קומט)

די טראגעדיע פון א מוטער-מערדעריז

(ענדע פון זייט 4)

ברענ פון אנ'איינגעפרוירענעם טייך. פרא-סקאוויא'ס פיס האבען איהר אינגאנצען אויפגעהערט צו דינען, זיי זענען געווען זיי שטייפער האלץ. אויפ'ן האלבען וועג האט פראסקאוויא דערזעהן אין דעם אייז פון טייך א גרויסע אויסגעהאקטע לאך. עס זענען איהר אויפגעקומען זכרונות פון דער קינדערהייט. זי האט זיך דערמאנט, ווי נאך זייענדיג א מיי-דעלע, האט זי זיך געטרונקען איינמאל אין דעם זעלביגען טייך, און א שכן האט איהר דעמאלט צופעליג געראטעוועט. וואלט ער איהר בעסער דעמאלט נישט גע-ראטעוועט, וואס האט זי דען איז איהר לעבען...

און זי איז געבליבען שטעהן, האט אראפגעלאזען די קינדער אויף דער ערד, אראפגענומען די שטריק, מיט וועל-כער עס איז פערבונדען געווען דאס פעק-קעל מיט די זאכען, האט צושניטען די שטריק אויף צוויי העלפטען. און האט מיט זיי געבונדען די פיס פון דעם יונגעלע און פון דער מיידעלע.

נאכדעם האט זי אפגעפיהרט דעם יונ-געל וויטער, כדי ער זאל נישט זעהן, וואס עס קומט פאר, איז צוגעגאנגען צו דער מיידעל, און איהר איבערקערענד.ג מיט'ן קאפ אראפ, האט זי איהר אראפ-געלאזען אין וואסער אונטער'ן אייז. נאך דעם האט זי דאס זעלבינע אויך געטוהן מיט'ן יונגעל.

די קינדער זענען גלייך אראפ צום גרונט אהן א געשריי און אהן א זיפץ.

נאכדעם איז זי אליין געפאלען אהן כוחות אויפ'ן ברעג טייך און איז דאר-טען עטליכע שעה אזוי אפגעלעגען, און ווען זי האט זיך אויפגעכאפט, איז זי אוועק אין דארף. ווען די מאמע און די שוועסטער האבען איהר געפרעגט, וואו די קינדער זענען, האט זי געזאגט, אז די קינדער זענען געשטארבען פון לונגען ענטצינדונג. אבער די פרויען האבען פער-דעכטיגט, אז דא איז עפעס נישט גאר גלאטיג, באלד האט מען אויך געפונען די קערפערלעך פון די דערטרונקענע קינדער און שוין אויפ'ן ערשטען פרע-הער איך פאלוצי האט פראסקאוויא זיך מודה געווען אין איהר שרעקליכען פער-ברעכען.

ווען איך בין דעם ערשטען מאל אוועק אין טורמע — שרייבט ברוידע — אום צו זעהן די פרוי וועלכע איך האב געמוזט פערטיידיגען, און צו רעדען מיט איהר, האט זי זיך ארויסגעוויזען פאר א זעהר בעגרענעצטען און טעמפען מענשען. אויף איהר פנים איז געלעגען אנ'אויסדרוק פון שרעק און אומרוהיגקייט, אבער דאס איז ארויסגערופען געווארען נישט אזוי דורך דעם שרעק פאר'ן קומענדיגען פרא-צעס, ווי דורך די סך שווערע איבערלע-בענישען, וואס זי האט געהאט, זייענדיג אין טורמע.

אויפ'ן געריכט איז זי אויך געווען-זעהר שווייגענדיג און גלייכגילטיג. אויפ'ן בעשולדיגונגס-באנק איז זי אליין געזע-סען. און בעת'ן פראצעס האט זיך אויך ארויסגעוויזען סטעפאנאוו'ס ראלע אין דער גאנצער זאך. דעמאלט האט דער פראקוראר פארגעלעגט מען זאל אויך פערפיהרען א פראצעס קעגען סטעפא-נאוו'ן, ווי דעם גייסטיגען שולדיגער און דעם אויפהעצער צום מארד.

דער פערטיידיגער האט געפאדערט, אז מ'זאל פראסקאוויא שלענסקאיא אונ-טערזוכען פסיכיש, און נאכדעם ווי זי איז א לענגערע צייט אפגעווען אין א פסיכיאטרישען אינסטיטוט, האבען די עקספערטען פעסטגעשטעלט, אז איהר צושטאנד קאן מען נישט אנרופען גייסטיג קראנק, נאר זי ליידט פון א פיזיאלאגי-שער פוסטקייט און שוואכקייט. און אזוי, ווי זי איז ארייגעפאלען אין א זעהר א שווערע לאגע, איז קיין וואונדער נ.ט, וואס זי איז דערגאנגען צו אזא מין שוי-דערליכען פערברעכען, אבער פונדעסטוועגען האט זי זיך דאך אפגעגעבען א חשבון פון אינ'ם פערברעכען, און מען קאן נישט זאגען, אז איז בעגאנגען דעם מארד אין א צושטאנד פון פולשטענד.גער קלארקייט.

צום צווייטען פראצעס איז אויפ'ן בע-שולדיגונגס-באנק צוזאמען מיט פראס-קאוויא שוין אויך געזעסען סטעפאנאוו, און צווישען די ביידע בעשולדיגטע האט זיך געפיהלט א שארפע, אבער פער-שטיקטע פיינטשאפט. פונדעסטוועגען האט פראסקאוויא אויף אלע פראגען פון די ריכטער געלייקענט איי דעם, אז סטע-פאנאוו זאל איהר דירעקט האבען צוגע-ריעדט צו בעגעהן דעם מארד.

זעהר א שווערען איינדרוק האט גע-מאכט, בעת מען האט אויפ'ן געריכט פארגעלייענט די בריף, וועלכע סטעפא-נאוו, האט, בעת ער איז נאך געווען פריי, צוגעשיקט צו פראסקאוויא, וועלכע איז שוין געזעסען דעמאלט אין טורמע. אין די בריף רופט סטעפאנאוו אן שלענסקא-יא מיט זעהר צערטליכע נעמען, ער זאגט איהר צו אפצעווארטען ביז וועט ארויס אויף דער פריי, און צום סוף פון יעדען בריף, האט ער צוגעלעגט א ביטע, אז זי זאל איהם צושיקען א פולמאכט, כדי ער זאל קענען בעקומען פון דער שוועסטער אנא דאס געלט, וועלכע זי איז נאך שולדיג געבליבען.

פאר'ן ריכטער-טיש האט סטעפאנאוו געלייקענט שטיין און ביין, אז ער זאל האבען צוגענומען שלענסקאיא'ס געלט. אויסער דעם האט ער אויך בעהויפטעט, אז ער האט זיך זעהר גוט בעצויגען צו איהרע קינדער און אז ער האט געוואלט זיי אראפנעמען צו זיך קיין מאסקווא. אבער די רייד פון די עדות און די דער-צעהלונג פון שלענסקאיא אליין האבען ריכטיג בעוויזען די ראלע, וואס סטעפא-נאוו האט געשפילט אין דער גאנצער טרויעריגער זאך.

דאס געריכט האט פערארטיילט סטע-פאנאוו'ן צו צעהן יאהר טורמע, און שלענסקאיא צו זעקס יאהר.

—o—

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזער טאגעבלאט“

דער מאן לעבט זיך איצט שווערער ווי דער פרוי

(ענדע פון זייט 4)

אפצוגאבען די פאליציי און אויספען זאל-טען איהר מאן, לאמש זי ווייס גוט, אז ער איז בעגאנגען א פערברעכען און מען דארף איהם ארעסטירען.

אבער זי איז א פרוי און דערפאר א מיוחסת. זי מעג.

זאל אבער דער מאן בעהאלטען זיין ווייב, ווען ער ווייס, אז זי איז בעגאנגען א פערברעכען, וועט מען איהם זעהר שעהן ארעסטירען און בעשטראפען פאר אויסבעהאלטען א שולדיגען, וואס ווערט געזוכט.

נישט בעסער איז עס אויך אין דער געזעלשאפט. די פרוי האט אומעטום פריווילעגיעס: פאר א פרוי דארף מען אין א געפאקטען טראמוויי זיך אויפ-שטעלען; די פרוי איז לויט דער עטי-קעט א זיידען בעשעפעניש'ל. א צאצקע. מען האט איהר מאקי נענעבען די מעג-ליכקייט צו שמומען אין צייט פון וואה-לען, אבער דאס האט זי אליץ נישט גע-מאכט אויס „צאצקע“. זי געהט שוין מאקע מיט נודריגע אפצאצען, קלוידט זיך מענעריש, רויכערט און טרינקט, אבער זי איז אליץ „דאס שעהנע בעשע-פעניש“, דאס „שוואכע“ געשעלכט און עס קומט איהר אן גרינגער דאס לע-בען. (נ. ט.)

שווערע דין-תורה

(ענדע פון זייטע 5)

עלינו איז אנ'עת-צרה, זי איז קראנ-ק"ל און האט נישט קיין פרנסה, האט זי פשוט געוואלט, אז די פערשטארבענע זאל דערגרייכען פאר איהר א זכות. דער-בייַ האט זיך אסתר-ביילע פערופען אויף ר' משה אהרנ'ען פון סקערנעוויצער שטי-בעל, וועלכער האט דאס קוויטעל אנגע-שריבען. און ר' משה אהרן האט מאקע דערנאך בעשטעטיגט אסתר-ביילע'ס רייד.

אלטע גורפינקעל, די מאכטער פון דער פערשטארבענער, איז אבער נישט גע-בליבען צופרידען און פערלאנגט דורכ-אוים. מען זאל דאס קוויטעלע ארויסנע-מען פון דער מוטער'ס קבר. אויב דער-גרייכען א זכות, טענה'ט זי, איז זי, א טאכטער, ביילכער ווי אסתר-ביילע, וועל-כע איז נאר א ווילד-פרעמדע. אז מען האט געפרובט אויפקלערען אלטע גור-פינקעל, אז קיין קבר טאר מען נישט עפענען, האט זי פערלאנגט, אז בית-דין זאל על-כל-פנים ערקלערען, אז דאס וואס שטעהט אין קוויטעל, איז בטל ומבוטל.

די נעשיכטע מיט'ן קוויטעלע וועט נאך דערויבער מוזען אויפסנייַ קומען אויף בית-דין'ס טיש.

ווען איהר געהט אריבער די גאס

קוקט מיט אפענע אויגען; איהר קענט בלייבען אנ'אומגיער קאליקע אדער גאר געפינען דעם טויט

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהערן.

נייער אייזענבאהן-פאהרפלאן

גילטיג פון 15, מאי 1929

לאדזער פאבריק-באהן

קיין לאדז	פון לאדז
1.30 פון ווארשע	2.00 קיין ווארשע
5.05 " "	4.45 " " (שנעלצוג)
6.52 " קאלושעק	6.40 " קאלושעק (אנשלוס מיט ווארשע שנעלצוג)
7.28 " "	7.45 " ווארשע (שנעלצוג)
7,50 " "	8.30 " קאלושעק (זונטאג און תגאות)
8.42 " "	10.05 " "
9.08 " אנדזשעיעוו (מאנטאג און נאך יום-טוב-טעג)	10.50 " "
9.45 " קאלושעק	12.05 " " (אנשלוס מיט ווארשא שנעלצוג)
11.12 " ווארשע	14.20 " ווארשע
12.17 " קאלושעק	14.40 " קאלושעק
14,07 " ווארשע	15.40 " "
16.04 " קאלושעק	16.15 " גאלקווועק
16.25 " ווארשע	16.35 " ווארשע
17.47 " ווארשע	17.35 " קאליושעק
19.25 " גאלקווועק	18.30 " " (אנשלוס מיט ווארשע שנעלצוג)
20.28 " ווארשע	19.05 " ווארשע
20.42 " " (שנעלצוג)	19.35 " קאלושעק
21.17 " קאלושעק (זונטאג און תגאות)	20.8? " "
22.12 " " (זונטאג און תגאות)	21.05 " ווארשע
22.52 " ווארשע	21.40 " קאלושעק
	23.15 " ווארשע

קאלישער באהן

קיין לאדז	פון לאדז
1.50 פון ווארשע	0.20 קיין קוטנע (אנשלוס מיט דאנציג און גדיניע)
2.46 " אסטראווא	2,05 " פויזען
6.28 " פויזען און זבאנשין (שנעלצוג)	3.02 " ווארשע
7.12 " פויזען און זבאנשין	6.37 " " (שנעלצוג)
7.14 " קאטאוויץ און קראקוי	7.30 " "
7.28 " קוטנא	7.50 " פויזען
8.05 " גדיניע, דאנציג איבער קוטנע	8.55 " קאלושעק
8.45 " אסטראווא	9.33 " קוטנע
9.26 " לעמבערג (איבער סקאזשיסקא)	10.15 " זבאנשין
10.06 " ווארשא (שנעלצוג)	12.40 " קוטנע
12.34 " "	12.50 " פויזען
18.15 " פויזען	13.20 " ווארשע
18.25 " פויזען און זבאנשין	13.39 " "
18.28 " פויזען	15.15 " קוטנע
18.50 " קאלושעק	15.25 " פויזען און זבאנשין
19.16 " לאוויטש	15.50 " קוטנע און פויזען
19.45 " פויזען (שנעלצוג)	18.41 " לאוויטש
20.02 " דאנציג, גדיניע און קוטנע	19.30 " אסטראווא
21.40 " ווארשא	20.12 " לעמבערג און סקאזשיסקא
22.01 " אלעקסאנדראווא	20.35 " אלעקסאנדראווא, דאנציג און גדיניע
22.08 " ווארשא (שנעלצוג)	21.55 " פויזען און זבאנשין
23.15 " פויזען	22,15 " קאטאוויץ און קראקע
	23.06 " זבאנשין (שנעלצוג)

לעזט און אבאנירט — דאס — לאדזער טאגעבראט

לעטשניצע
17 זגיערסקא 17, טעל. 16-33
אלערליי קראנקהייטען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסטע דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אווענד.—מאסאזש, עלעקטריזאציע פאקען-שטעלען, קינסטליכע ציינער-בעשטראלונגען אימפינגען געגען שקאר לאטינע.

נאר 8 זלאטים טעגליך
צוליב דער שווערער צייט זענען די פרייזען ערמעסיגט
וויכטיג פאר אורלויב-פאהרער!
ווילט איהר אייער אורלויב גוט פערברענגען?
פאהרט אויף אפרוה נאר אין בעוואוסטען
פענסיאנאט „WYGODA“
St. GŁOWNO, Polenice. Wila Misiaka obok Nowego Otwocka w lesie
גרויסע זוניגע צימערן, כשר'ע, היגיענישע קיך, שעהנע געגענד.
קאנקורענץ-פרייזען—30% ביליגער ווי איבעראל;
בעמערקונג: בעטגעוואנד איז נויטיג מיטצוברענגען.
צו ווענדען זיך דירעקט צו פרוי אפעל אין פענסיאנאט „וויגאדא“
אין לאדז ערטיילט אויסקונפט: אפעל, זאוואדזקא 28, אין הויף, 2-טען איינגאנג, לינקס, פארטער. פון 2—3 און פון 7—9.
— פאר יונגענדליכע און ערוואקסענע —

DYREKCJA
Gimnazjum Humanistycznego Męskiego I. KACENELSONA
Cegielniana 28, tel. 51-79
איז מודיע, אז נייע איינשרייבונגען פון שילער נעמט אן די קאנצעלאריע טאג-טעגליך פון 11—2 פארמ. און פון 4—7 נאכמ.

מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעהם אן פערשידענע מאשינען-רעפעראטורען ווי צופאסען פער-שידענע מאשינען-טיילען. און אויטאגענישע שווייסונגען.
אכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 30 זל. אן רעיעלע אויספיהרונג.
פריוואט-וואוינונג גדאנסקא 20 וו. 17.

קלויזורעס — און — זאבעזפיעטשעניעס
אויף אלע שטעט אין פוילען
ערלעדיגט אמשנעלסטען דאס רעכטס-קאנסולענטען-ביורא
„ארגוס“, 36 זאכאדניא 36

Ogłoszenia Fuchs'a to mur
o który oprzeć się może najbardziej zachwiana firma; nie upadnie nigdy, skoro tylko się zwróci o radę reklamową do
Akwizycji ogłoszeń FUCHS'a
Piotrkowska 50, tel. 21-36

Dyrekcja Kolei Elektr. Łódzkiej
Spółka Akcyjna.

podaje niniejszym do wiadomości, że w nocy z poniedziałku, d. 15 lipca r.b. na wtorek dnia 16 lipca r. b. będzie wstrzymany ruch pociągów nocnych na ul. **Piotrkowskiej,** pomiędzy ulic. **Andrzeją i Radwańską.**

Tramwaje, biegnące od placu Wolnosci wjadą w ul. Andrzeja, a wyjadą na ul. Plotrkowską z ul. Radwańskiej i naodwrót: tramwaje, biegnące od Placu Reymonta wjadą w ul. Radwańską, a wyjadą na ul. Piotrkowską z ul. Andzieja. 3289

Miejski Kinematograf Oświatowy
Wodny Rynek, Tel. 18-26.
Od dnia 9 do 15 lipca 1929 r.
Dla dorosłych:
Tańczący WIEDEN
Komedja w 10-ciu aktach
Dla młodzieży:
POGROMCA CHMUR
Dramat w8 aktach.

פון זאפארט אפצוגעבען
א לעצט-צימער ערשטער שטאק מיט אלע בע-קוועמליכקייטען אין צענטרום פון שטאט פאר א יונגערמאן אדער פאר 2 יונגעלייט פון א בע-סערן הויז צום שלאפען עווענטועל אפצוגעבען עס פאר א סוב-לאקאטאר. אפערטען אין דער אדמי-ניסטראציע אונטער „A“. 3297

אין יעטוועדער יוד. פאמיליע
מוז זיך געפונען דער איינציגער יודישער ארגא פאר היגיענע און מעדיצין
„פאלקס-געזונט“
(7-טער יאהרגאנג), אויסגאבע „טאז“ — „אזע“ עד. ד"ר צ. שאבאד (ווילנע). פרייז: א יאהר—ר גילדען; א 1/2 יאהר—3 גילדען; א 1/4 יאהר—1.50 גילדן. אדרעס רעד. „פאלקסגעזונט“ ווילנע, פ. ק. א. 80.604. וויכטיגע פרעמיעס! עצות אומויסט!
טיכטיגע און רעיעלע אגענטן ווערען געפאדערט איבעראל!

פוילישע שפראך
ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט
וואכאדניא 20, וו. 3.

קנה חכמה קנה בינה ואל תט מאמרי פי
אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען זאלסט דו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא
17 פיעטריקאווער 17
52 זאכאדניא 52
אז תלך לבטח דרכך
ווייל אין ביורא ביי ה' מאנעלא ווערט גע-חיסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלע סאנדאווע זאכען, ביטעס, קלאזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, קארנע און ציוויל אפעלאציעס, אדוואלאציעס אונטערציזיעס, ספעציאליסט פון שותפות-אקטען, איבערזעצונגען אין אלע שפראכען
מיט אכטונג
י. מאנעלא פיעטריקאווער 17
דורכגאנג זאכאדניא 52

ליי-ביבליאטעק
א. נ. א. אייזענשלאס
פאלודניאווא 11, לינקע אפיצינע 3 שטאק.
די ליי-ביבליאטעק איז טעטיג טעגליך חוץ דינסטאג פון 6—9 אווענד, שבת פון 10—1 און 6—9 אווענד.

אבאנאמענטס-פרייז: ... פרייז 20—

Redaktor-wydawca B. Hamburski

Tłocznia: B. i M. Hamburskich w Łodzi. Piotrkowska 16.